

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FARMACEUTICKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ

Katedra farmaceutickej technológie

**Vplyv kyseliny askorbovej na parametre
lisovacej rovnice**

Effect of ascorbic acid on the parameters of compression
equation

Diplomová práca

Hradec Králové 2013

Natália Pribylincová

Prehlasujem, že táto práca je mojim pôvodným autorským dielom. Celá použitá literatúra a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpala, sú uvedené v zozname použitej literatúry a sú v práci riadne citované. Práca nebola využitá ku získaniu iného alebo rovnakého titulu.

Dátum:

Podpis:

V úvode tejto práce by som chcela venovať poďakovanie môjmu školiteľovi Doc. RNDr. Milanu Řehulovi, CSc. za pomoc, odborné vedenie a cenné rady pri vypracovaní diplomovej práce. Ďalej by som rada poďakovala Mgr. Pavlovi Ondrejčekovi, Mgr. Petre Svačinovej a pani Lenke Svobodovej za pomoc pri meraní a pri vyhodnocovaní výsledkov.

Úloha diplomovej práce

Výskum prebiehajúci na Katedre farmaceutickej technológie UK je zameraný na štúdium lisovateľnosti tabliet. Lisovací proces sa hodnotí prostredníctvom viskoelastických vlastností získaných z testu stresovej relaxácie, analýzou parametrov rovnice lisovania alebo skúmaním energie lisovania sprostredkovaných zo záznamu sila – dráha.

Na katedre bola taktiež vypracovaná trojexponenciálna rovnica podľa Řehuly, ktorá predpokladá súčasný priebeh všetkých troch fáz lisovania. Tieto fázy zahŕňajú štádium predlisovania, fázu elastickej deformácie a fázu plastickej deformácie. V súvislosti s riešením problematiky lisovacieho procesu prostredníctvom parametrov lisovacej rovnice je predmetom tejto práce sledovanie fáz lisovania u tabliet s obsahom kyseliny askorbovej a so zvyšujúcim sa množstvom mikrokryštalickej celulózy s ich následným hodnotením.

ABSTRAKT

Univerzita Karlova v Praze, Farmaceutická fakulta v Hradci Králové

Katedra farmaceutické technológie

Študent: Natália Pribylincová

Školiteľ: Doc. RNDr. Milan Řehula, CSc.

Vplyv kyseliny askorbovej na parametre lisovacej rovnice

Pri vývoji nových liečivých prípravkov vo forme tabliet sa vo veľkej miere využívajú matematické modely opisujúce priebeh lisovacieho procesu. Môžeme ho hodnotiť prostredníctvom parametrov rovníc lisovania alebo pomocou viskoelastických vlastností. Rovnica lisovania popisuje závislosť výšky, objemu alebo hustoty použitého materiálu, ktorý je lisovaný pôsobiacim lisovacím tlakom. Na základe získaných parametrov je možné konkrétne popísať jednotlivé fázy lisovacieho procesu, určiť vlastnosti študovaného materiálu a skúmať mechanizmus procesu.

Táto diplomová práca sa zaoberá vplyvom kyseliny askorbovej na parametre lisovacej rovnice. V práci je hodnotená zmes kyseliny askorbovej (AA) s mikrokryštalickou celulórou (MCC) v pomere MCC:AA 100:0, 75:25, 50:50, 25:75, 0:100. V teoretickej časti sú popísané najčastejšie využívané rovnice lisovania. Na vyhodnotenie experimentálnej časti bola použitá trojexponenciálna rovnica podľa Řehuly vytvorená na Katedre farmaceutickej technológie UK v Hradci Králové.

Z výsledkov práce sa ukázalo, že s klesajúcim množstvom použitej mikrokryštalickej celulózy parameter a_1 , E_1 a $1/t_1$ vo fáze predlisovania klesá, rovnako klesajú aj hodnoty parametrov a_2 a E_2 vo fáze elastickej deformácie, na parameter $1/t_2$ množstvo MCC vplyv nemá. V poslednej fáze hodnota parametrov a_3 , E_3 stúpa, naopak $1/t_3$ klesá. Na dané odchýlky môžu mať vplyv povrchové vlastnosti testovaných látok spolu so zlými tokovými vlastnosťami.

ABSTRACT

Charles University in Prague, Faculty of Pharmacy in Hradec Králové

Department of Pharmaceutical Technology

Student: Natália Pribylincová

Consultant: Doc. RNDr. Milan Řehula, CSc.

Effect of ascorbic acid on the parameters of compression equation

Many mathematical models describing the compressing process are widely used in the development of new medicinal products in form of tablets. This process can be evaluated by means of compaction equations or throughout the viscoelastic properties. Compaction equation expresses dependency on height, volume or density of the used material which is being compressed by the applied compacting pressure. Based on the gained parameters, it is possible to describe specifically various stages of the compaction process, to determine characteristic properties of the studied material and accordingly to examine its mechanism.

This thesis deals with the impact of the ascorbic acid on the parameters of compaction equation. The paperwork evaluates a mixture consisting of ascorbic acid (AA) and microcrystalline cellulose (MCC) in the ratio of MCC : AA 100:0, 75:25, 50:50, 25:75, 0:100. . The mostly used compression equations are described in the theoretic part. The three – exponential equation by Řehula created at the Department of Pharmaceutical Technology at Charles University in Hradec Králové has been used for evaluation of the experimental part.

From the results of this work turned out that parameters a_1 , E_1 and $1/t_1$ decrease with the amount of the microcrystalline cellulose during the pre – compaction phase, the parameters a_2 and E_2 during the elastic deformation phase decrease either. The amount of MCC doesn't have any influence on the parameter $1/t_2$. In the last phase, the value of parameters a_3 , E_3 increases, on the other hand, $1/t_3$ decreases. Given variations might be affected by the surface properties of tested substances together with poor flow properties.

Obsah

1 Úvod	8
2 Teoretická časť	9
2.1 Charakterizácia kyseliny askorbovej	10
2.2 Charakterizácia mikrokryštalickej celulózy	11
2.3 Lisovateľnosť	14
2.4 Lisovacie rovnice	16
2.4.1 Rovnica podľa Heckela	16
2.4.2 Rovnica podľa Kawakitu	16
2.4.3 Rovnica podľa Cooper - Eatona	17
2.4.4 Rovnica podľa Řehulu	17
2.4.5 Lisovací proces	19
3 Experimentálna časť	33
3.1 Použité suroviny	34
3.2 Použité prístroje a zariadenia	35
3.3 Postup práce	37
3.3.1 Príprava tabletovín	37
3.3.2 Príprava tabliet	37
3.3.3 Vyhodnotenie parametrov rovnice lisovania	38
3.3.4 Štatistické vyhodnotenie dát	39
4 Tabuľky a grafy	40
4.1 Vysvetlivky ku tabuľkám a grafom	41
4.2 Tabuľky	42
4.3 Grafy	54
5 Diskusia	63
5.1 Hodnotenie chovania látok behom lisovacieho procesu	63
5.2 Hodnotenie fázy predlisovania	63
5.3 Hodnotenie fázy elastickej deformácie	64
5.4 Hodnotenie fázy plastickej deformácie	64
6 Záver	66
1. Hodnotenie tabletovín	66
2. Fáza predlisovania	66
3. Fáza elastickej deformácie	66
4. Fáza plastickej deformácie	66
7 Literatúra	67

1 Úvod

Vo farmaceutickom priemysle patria tablety medzi najrozšírenejšie používané liekovú formu. Tvoria ich práškové alebo granulované zmesi pozostávajúce z liečivých a pomocných látok. Pripravujú sa procesom lisovania, ktorý prebieha vďaka schopnosti častíc stlačiť sa do pevného výlisku. Sú mechanicky pevné. Majú rôzny tvar, ktorý je najčastejšie plochý, valcovitý alebo šošovkovitý. Tablety môžu byť obalené alebo neobalené, poprípade obsahujú deliacu ryhu k uľahčeniu aplikácie a terapie.

Táto lieková forma vďaka svojmu širokému použitiu hlavne z dôvodu jednoduchej aplikácie, dobrej biologickej dostupnosti, spôsobu výroby, ktorý je automatizovaný, ale aj vďaka presnosti dávkovania.

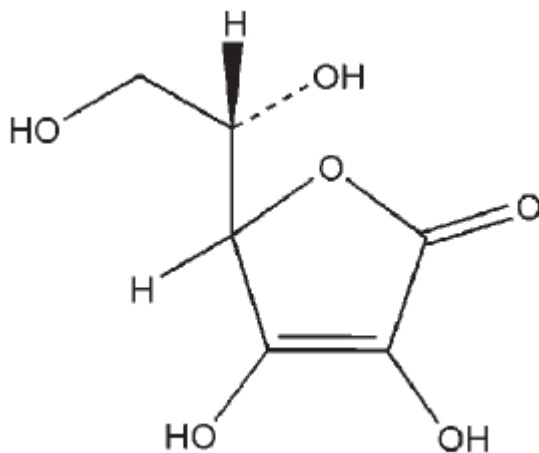
Cieľom vo výskume tabliet je získať tabletu s optimálnymi vlastnosťami, na ich hodnotenie sa používajú mnohé matematické modely popisujúce priebeh lisovacieho procesu. Najčastejšie používané metódy pozostávajú z hodnotenia viskoelastických vlastností a hodnotenia parametrov rovnice lisovania.

V tejto práci bolo cieľom zistenie vplyvu zmesi kyseliny askorbovej spolu s obsahom mikrokryštalickej celulózy v rôznom pomere na parametre rovnice lisovania s ich súčasným hodnotením pomocou trojexponenciálnej rovnice.

2 Teoretická část

2.1 Charakterizácia kyseliny askorbovej

Kyselina askorbová, synonymum vitamín C sa vyznačuje antioxidačnými vlastnosťami. Ide o biely alebo takmer biely kryštalický prášok alebo bezfarebné kryštály. Pôsobením vzduchu a vlhkosti mení farbu (1). Patrí do skupiny vitamínov rozpustných vo vode, jej sumárny vzorec je $C_6H_8O_6$ a molekulová hmotnosť $M_r = 176,13$. Je ľahko rozpustná vo vode, dobre rozpustná v propylénglykole a etanole 96%, prakticky je nerozpustná v chloroforme a éteri. Topenie nastáva pri $190^\circ C$ za rozkladu, jej vlhkosť je 0,1%. Používa sa ako antioxidant vo vodných farmaceutických roztokoch v koncentrácii 0,01 – 0,1%. Upravuje pH injekčných roztokov, pridáva sa do perorálnych roztokov alebo do potravín taktiež v úlohe antioxidanta. V zmiešaných micelách obsahujúcich tetrazepam slúži ako látka so stabilizačnými vlastnosťami. Je nevyhnutnou súčasťou ľudskej stravy (2).

Obrázok 1: Štruktúrny vzorec kyseliny askorbovej (2)

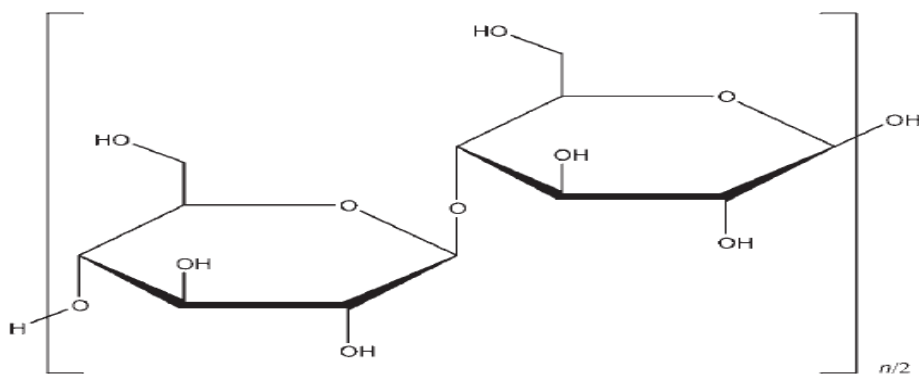
Vyskytuje sa ako biely až bledožltý, nehygroskopický, kryštalický prášok bez zápachu s výrazne kyslou chuťou. Pri pôsobení svetla postupne tmavne. Vo forme prášku je na vzduchu relatívne stála. Rovnako aj za neprítomnosti kyslíku a iných oxidačných látok je tepelne stabilná. V roztoku, hlavne alkalickom je nestála a podlieha vplyvom vzduchu oxidácii. Oxidačný proces je urýchlenný vplyvom svetla, tepla a je katalyzovaný stopami mede a železa. Roztok kyseliny askorbovej vykazuje maximálnu

stabilitu pri pH = 5,4. Roztoky je možné sterilizovať filtráciou. Skladujeme ju v dobre uzatvorenej nekovovej nádobe, na chladnom a suchom mieste, chránenú pred svetelným žiarením (2).

Inkompatibility nastávajú pri styku s alkáliami, iónmi ťažkých kovov, hlavne s iónmi medi a železa, oxidačnými materiálmi, salicylamidom, salicylátom sodným atď. Vyrába sa synteticky alebo extrakciou z rastlinných zdrojov, v ktorých sa vyskytuje prirodzene, napr. v šípke, čiernych ríbezliach, v šťave citrusových plodov alebo v zrelých plodoch *Capsicum annuum*. Bežná syntetická príprava pozostáva z hydrogenácie D – glukózy na D – sorbitol, nasleduje oxidácia pôsobením *Acetobacter suboxydans* na L – sorbózu. Oxidáciou vzduchom diacetónového derivátu L – sorbózy sa karboxylová skupina potom pridá na uhlík č. 1 a zvyšná diacetón – 2 – keto – L – gulónová kyselina sa premení na kyselinu L – askorbovú prevarením s kyselinou chlorovodíkovou (2).

2.2 Charakterizácia mikrokryštalickej celulózy

Mikrokryštalická celulóza (MCC) je čistená, čiastočne depolymerizovaná celulóza pripravená pôsobením minerálnych kyselín na α – celulózu získanú ako buničina z vláknitého rastlinného materiálu. Vyskytuje sa ako biely alebo takmer biely jemný alebo zrnitý prášok (3). Jej synonymum je Avicel PH, Celex, Celphere, Emcocel, Vivapur atď. Plní funkciu adsorbenta, suspenzného činidla, plnidla pri príprave tabliet a kapslí alebo rozvoľňovadla. Je to polysacharid, ktorý pozostáva z jednotiek β –glukózy pospájaných β – 1, 4 – glykozidickou väzbou. Tvorí dlhé, nerozvetvené reťazce, jej molekulová hmotnosť $M_r = 36\,000$, štruktúrny vzorec $(C_6H_{10}O_5)_n$, pričom $n \approx 220$ (4).

Obrázok 2: Štruktúrny vzorec mikrokryštalickej celulózy (4)

Veľmi často sa využíva pri príprave liečiv, najčastejšie ako spojivo, resp. plnivo u orálnych tabliet a kapsúl, či už v procesoch vlhkej granulácie alebo pri priamom lisovaní. Disponuje aj vlastnosťami lubrikačnými, či dezintegračnými. Úžitok nachádza tiež v kozmetike alebo potravinových produktoch (4).

MCC je čistená, čiastočne depolymerizovaná celulóza vyskytujúca sa v podobe bieleho kryštalického prášku, ktorý je bez chuti a zápachu a pozostáva z poréznych častíc. Komerčne je dostupná v rôznej veľkosti častíc a stupňoch vlhkosti s následnými rozličnými vlastnosťami a formami využitia. Vzhľadom na očakávané využitie sa používa v iných koncentráciách, viď obrázok 3:

Použitie	Koncentrácia (%)
Adsorbent	20 - 90
Antiadherentná látka	5 - 20
Plnivo / spojivo u kapsúl	20 - 90
Rozvolňovadlo	5 - 15
Plnivo / spojivo u tabliet	20 - 90

Obrázok 3: Využitie mikrokryštalickej celulózy (4)

Bod topenia je pri 260 – 270° C, zvyčajne obsahuje menej než 5% vlhkosti, aj keď rôzne druhy sa v tejto hodnote môžu medzi sebou líšiť. Je hygroskopická a mierne sa rozpúšťa v roztoku 5% hydroxidu sodného, prakticky sa nerozpúšťa vo vode, zriedených kyselinách a vo väčšine organických rozpúšťadiel. Aj keď patrí medzi hygroskopické materiály, je stabilná. Skladujeme ju v dobre uzatvorenej nádobe na chladnom, suchom mieste. Inkompatibilita sa vyskytuje pri styku s veľmi silno

oxidujúcimi činidlami. Nakoľko sa pri orálnom podávaní systémovo neabsorbuje, má nízky toxický potenciál a radí sa medzi netoxické a nedráždivé látky (4).

MCC sa vďaka dobrým tokovým vlastnostiam a stlačiteľnosti vo veľkej miere pridáva do zmesí pre priame lisovanie tabliet. Vyrába sa z celulózy pripravenej z ihličnatých stromov alebo celulózy z vlákien bavlníka hydrolýzou s minerálnou kyselinou (najčastejšie s kyselinou chlorovodíkovou). Po odstránení amorfnej časti a nečistôt sa medziprodukty zneutralizujú a premyjú. Udáva sa, že rozdiely medzi výrobcami vo vlastnostiach MCC vznikajú v dôsledku typu celulózy ako suroviny a jej spôsobu spracovania, ktorý ovplyvňuje schopnosť zhutnenia. Tiež je odlišná veľkosť častíc, obsah vlhkosti, tok a iné fyzikálne vlastnosti (5).

MCC s obsahom väčších častíc dodávajú lepšie tokové vlastnosti, nižší obsah vlhkosti sa výhodne využíva u látok citlivých na obsah vlhkosti. Vyrábajú sa viaceré zmesi s obsahom MCC a inej pomocnej látky, ako napr. s karagenanom, karboxymetylcelulózou alebo guarovou gumou (5).

2.3 Lisovateľnosť

Lisovateľnosť je zložitá vlastnosť sypkého materiálu. Môžeme ňou vysvetliť plastickú deformáciu, ale aj zvýšenú priľnavosť styčných plôch a vzájomné vmedzerie častíc. Na lisovateľnosť majú vplyv:

- Kryštalický tvar – pričom pravidelný tvar kryštálov je pre lisovanie priaznivejší.
- Veľkosť častíc a zrn.
- Pórovitosť – pórovitý granulát s veľkým obsahom vzduchu sa lisuje ťažšie.
- Teplota topenia – materiály s nižšou teplotou topenia sa pri nízkych tlakoch plasticky deformujú a lepia sa na matrice a trne.
- Vlhkosť – určité množstvo vlhkosti v tabletovine je nevyhnutné pre správny priebeh lisovania (6).

Proces lisovania môžeme rozdeliť do štyroch krokov:

- **Počiatkové štádium:** tabletovina sa voľne nasype do matrice (6).
- **Štádium zhutnenia:** pri začiatku pôsobenia sily lisovania dochádza ku množstvu zmien v priestorovom usporiadaní častíc. Častice tuhej látky sa priestorovo usporadúvajú, vyplňuje sa interpartikulárny priestor, znižuje sa medzi nimi vzdialenosť. Veľmi dobre lisovateľné systémy môžu v tomto štádiu vytvoriť súdržné výlisky, ktoré však zvyčajne nedisponujú dostatočnou pevnosťou (6).
- **Štádium elastickej deformácie:** po vyplnení priestorov medzi časticami už častice nemôžu ďalej ustupovať pôsoiacej sile, môžu sa znižovať len intrapartikulárne priestory, dochádza ku zhutneniu výlisku a vzniká v ňom napätie úmerné lisovateľnosti danej látky. Atómy, ióny a molekuly sú za normálnych okolností usporiadané tak, aby boli v nich pôsoiace príťažlivé a odpudivé sily v rovnováhe. Získavajú potenciálnu energiu až do určitej hodnoty napätia – tzv. hranicu elasticity. Pri prerušení pôsobenia síl sa častice vracajú do pôvodnej polohy (6).

- **Štádium plastickej deformácie:** typické pre toto štádium sú ireverzibilné zmeny spojené s fixáciou tablety. Nastávajú po prekonaní hranice elasticity, keď atómy, ióny a molekuly opúšťajú svoje pôvodné usporiadanie, dochádza ku drveniu častíc a vytvárajú sa nové medzipovrchy. Dodaná energia sa spotrebuje na vyvolanie zmien v kryštálovej mriežke (6).

2.4 Lisovacie rovnice

2.4.1 Rovnica podľa Heckela

Medzi najčastejšie využívané rovnice patrí rovnica navrhnutá R. W. Heckelom v roku 1961. Využíva ju aj oblasť práškovej metalurgie z dôvodu plastickej deformácie všetkých kovov. Heckel založil svoj výskum na použití práškov kovu. Rovnica má tvar:

$$\ln\left[\frac{1}{1-D}\right] = kP + A \quad 1)$$

D je relatívna hustota kompaktu pri tlaku P , $(1 - D)$ predstavuje pórovitosť tablety, k a A sú parametry charakterizujúce lisovací proces. Fáza predlisovania je vyjadrená parametrom A , k značí rýchlosť objemovej redukcie počas plastickej deformácie (7).

2.4.2 Rovnica podľa Kawakitu

Druhou z najčastejšie používaných rovníc lisovania je rovnica podľa Kawakitu a Luddeho z roku 1971, ktorá má najlepšie výsledky pri nízkom tlaku lisovateľnosti a veľkej pórovitosti materiálu:

$$\frac{Pa}{C} = \frac{1}{ab} + \frac{Pa}{a} \quad 2)$$

kde C je relatívna objemová redukcia, ktorá môže byť vyjadrená ako

$$C = \left(\frac{V_0 - V}{V_0} \right) \quad 3)$$

a a b sú konštanty, P vyjadruje tlak. Konštanta a by mala byť úmerná hodnote vychádzajúcej pórovitosti e_0 , no v praxi sa ukázalo, že odvodená hodnota nesúhlasí s hodnotou nameranou z dôvodu nelineárneho priebehu rovnice. Konštanta b zahŕňa

rozsah prevrátenej hodnoty tlaku, ale v skutočnosti sa taktiež neukázala priama zhoda medzi nameranými a predpokladanými hodnotami (8).

V rovnici nie je zahrnutá hustota častíc, pracuje sa s relatívnou zmenou objemu s rovnakým výsledkom pri použití relatívneho alebo absolútneho objemu, problémom je nájsť správnu hodnotu objemu V_0 (9).

Táto rovnica sa najviac hodí pre jemné prášky s vyšším obsahom vzduchu, pozornosť musíme venovať hlavne pri meraní počiatočného objemu V_0 , pretože môžu nastať odchýlky spôsobené kolísaním nameraných hodnôt (9).

2.4.3 Rovnica podľa Cooper - Eatona

Cooper a Eaton (1962) skúmali lisovanie ako proces plnenia dvoch systémov medzier medzi časticami prášku – veľké medzery, ktoré majú rovnakú veľkosť ako častice (interpartikulárne priestory) a malé otvory priamo v časticiach (intrapartikulárne priestory). Základom je predpoklad vyplnenia dutín v prvej fáze s následnou fragmentáciou častíc. Rovnica má tvar:

$$V^* = \left(\frac{V_0 - V}{V_0 - V_\infty} \right) = a_1 \cdot \exp(-k_1/P) + a_2 \cdot \exp(-k_2/P) + y_0 \quad 4)$$

V_0 je počiatočný objem, V_∞ je objem pri nekonečnom tlaku, a_1 , a_2 , k_1 , k_2 sú konštanty. a_1 predstavuje vyplnenie interpartikulárnych priestorov (medzi časticami), a_2 vyplnenie intrapartikulárnych priestorov (10).

2.4.4 Rovnica podľa Řehulu

Rovnica podľa Coopera a Eatona bola navrhnutá pre keramické materiály, ktoré sa od farmaceutických materiálov líšia tvarom častíc, obsahom pórov, deformovateľnosťou, vznikom rôznych typov väzieb atď. Parametre tejto rovnice poskytujú len málo informácií o mechanizme lisovacieho procesu. Za účelom odstránenia týchto nedostatkov bola na Katedre farmaceutickej technológie v Hradci

Králové navrhnutá rovnica, ktorá charakterizuje tri súbežne prebiehajúce procesy. Má tvar:

$$\frac{V}{V_0} = A_1 e^{-\frac{1}{P_1} P} + A_2 e^{-\frac{1}{P_2} P} + A_3 e^{-\frac{1}{P_3} P} + \frac{V_\infty}{V_0} \quad 5)$$

V je objem tabletoviny pri danom lisovacom tlaku, V_0 je objem voľne nasypanej tabletoviny, V_∞ je objem výlisku pri nekonečnom lisovacom tlaku. Parameter A_1 popisuje redukciu interpartikulárnych priestorov v rámci pórov, A_2 redukciu intrapartikulárnych pórov a A_3 redukciu tuhej látky bez pórov. Parametre $1 / p_i$ ($i = 1, 2, 3$) sú rýchlostné konštanty redukcii objemov (11).

Vyššie uvedená rovnica bola taktiež použitá v hodnotení lisovacích procesov v tejto práci.

2.4.5 Lisovací proces

Vplyv kryštalickej sústavy na tvorbu tablet

Norbert Rasenack a Bernd W. Müller skúmali vzťah medzi kryštalicou štruktúrou a tabletováním. Produkcia tablet by mala byť ekonomická v najvyššej možnej miere. Pretrvávajú snaha o obmedzenie množstva excipientov u prípravkov podávaných vo vysokých dávkach. Keďže analgetiká ibuprofen a acetaminofen vykazujú vysokú tendenciu k lepivosti, musia sa pri tabletovaní používať veľké množstvá spojív spolu s granulačným krokom. V záujme odstránenia týchto mnohých krokov je jednou z možností zameranie sa na štúdium kryštalickej štruktúry počiatočných látok (12).

Acetaminofen môže existovať v dvoch polymorfných podobách, a to najčastejšie ako termodynamicky stála monoklonálna forma, ktorá však vedie ku vzniku nestálych tablet s vysokou tendenciou viečkovania. Ortorombická forma je lepšie lisovateľná, nevýhodou je jej prechod do monoklonálnej nestálej formy (12).

Na porovnanie rôznych kryštalickej štruktúry ibuprofenu a acetaminofenu bol použitý tabletovací lis. Pracovalo sa s čistou látkou, ako aj s práškovými zmesami - Avicel® PH 102, Elcema® G250, Emcompress®, Granulatum simplex, mannitol etc. Excipienty boli vybrané na základe ich deformačnej charakteristiky, napr. mikrokryštalickej celulóza vykazuje vysokú mieru plastickej deformácie a tvorí stabilné tablety, Emcompress® alebo zaglomerizovaná laktóza sa radia ku látkam krehkým (12).

Porovnávali sa dve formy ibuprofenu a päť rôznych kryštalickej foriem acetaminofenu. Ukázalo sa, že rôzne kryštalickej sústavy majú iné adhezívne / kohezívne správanie. Pripravené kryštály ibuprofenu v tvare plátu preukázali pravidelný tok, bežná kryštalickej forma mala tok nepravidelný, a s ním spojené kohezívne vlastnosti. Rozdiely v toku acetaminofenu neboli príliš rozdielne z dôvodu lepších vlastností bežnej kryštalickej formy. Výhodnejšie vlastnosti s ohľadom na lisovanie u ibuprofenu preukázali tenšie pláty, u acetaminofenu taktiež malé pláty alebo hranolové kryštály. Rozdiely v rôznych kryštalickej formách boli prítomné aj v zmesi s pomocnými látkami (12).

Výber optimálnej kryštalickej formy by preto mal hrať dôležitú úlohu už v prvých krokoch formulácie liečiva.

Hodnotenie procesu tvorby výliskov silicifikovanej mikrokryštalickej celulózy

Medzi bežné plnidlá tabliet radíme škrob a laktózu, horčík, uhličitan vápenatý, fosforečnan vápenatý a mikrokryštalickú celulózu (MCC). Tieto látky je možné fyzikálne výhodne modifikovať, zlepšiť ich tok a kompatibilitu s následným zlepšením priameho plnenia v automatických plniacich mašinách (13).

MCC bola veľkým prínosom v tvorbe orálnych pevných liekových foriem, avšak jej nízka objemová hmotnosť, slabá toková charakteristika a citlivosť voči mazivu sa javila ako limitujúca. V snahe o vyriešenie týchto problémov boli vyvinuté rôzne stupne MCC s odlišnou veľkosťou častíc, hustotou a podielom vlhkosti. Jednou z možných alternatív je silicifikovaná mikrokryštalická celulóza (SMCC) vyrobená zmiešaním s 2% oxidom kremičitým (13).

Cieľom štúdie bolo skúmať lisovateľnosť excipientov v rozsahu slabo pôsobiacich síl (menších než 250N). Na ich hodnotenie sa použila reciproká hodnota K z Heckelovej rovnice (AMYP). SMCC a MCC sa môžu aj pri nízkej pôsobiacej sile odlišovať od Škrobu 1500 a bezvodnej laktózy ich lisovateľnými vlastnosťami. Podľa Heckelovej analýzy sa ukázalo, že hodnoty AMYP boli závislé ako na lisovacej rýchlosti, tak na type materiálu – SMCC a MCC preukázali vyššie hodnoty AMYP. Dané závery boli podporené analýzou podľa Kawakitu. Rovnako materiály zhromažďujúce sa v dutine matrice majú v procese lisovania dôležitú rolu. Bolo preukázané, že výlisky SMCC majú vyššiu hodnotu maximálnej sily lomu než bezvodná laktóza a škrob za rovnakých lisovacích podmienok. Táto zjavne vyššia kompatibilita materiálov môže byť výhodná pri tvorbe formulácii na priame plnenie do automaticky plniacich prístrojov (13).

Analytická interpretácia zhutnenia práškov počas plniacej fázy

Správna rovnica zhutnenia práškov by mala spĺňať nasledovné kritériá: mala by byť nezávislá na použítom materiáli, vypočítané parametre sú fyzikálne významné, model je použiteľný za rôznych plniacich podmienok a predpovedá správanie i mimo rozsah odhadovaných údajov (14).

Spevňovanie farmaceutických materiálov počas plniacej fázy v procese tabletovania je do značnej miery vyjadrené rovnicou podľa Heckela, ktorá však opisuje väčšinu materiálov iba v obmedzenom rozsahu pôsobiacich tlakov. Taktiež môže zlyhať v popise zhutňovacích dát vzhľadom na vzťah tlak – objem pri nízkych, aj vysokých tlakoch (14).

Preto sa skupina autorov Lordi Nicholas G., Cocolas H. a Yamasaki H. zaoberala sledovaním vzťahu tlak – objem v priebehu zhutňovacej fázy rozličných práškov lisovaných za odlišných podmienok až do rozmedzia pôsobiacich tlakov do 400 MPa. Navrhli novú rovnicu opisujúcu zhutnenie počas plniacej fázy:

$$PV = K[1 - \exp(-bP)] + V_d P \quad 6)$$

pričom V predstavuje špecifický objem pri pôsobiacom tlaku P a V_d je definované ako dynamický medzný špecifický objem. K a b sú parametre závislé na plniacich podmienkach, ako aj na charakteristike materiálu (14).

Na preukázanie použiteľnosti navrhnutej zhutňovacej rovnice práškov bol použitý Polyetylénglykol 8000, chlorid sodný a Škrob 1500, získali sa informácie z meraní závislosti tlaku na objeme a nová rovnica sa ukázala ako vhodná alternatíva ku použitiu Heckelovej rovnice (14).

Mechanický výskum závislosti Heckelovho parametru na tlaku

Mechanické vlastnosti jednotlivých častíc a aglomerátov ovplyvňujú mnohé farmaceutické kroky, ako napríklad ich zmenšenie, narábanie s nimi alebo lisovanie. V závislosti na deformačnom správaní sa materiálu dosahuje hustota prášku svoju skutočnú hustotu v miere, ktorá sa značne líši od materiálu k materiálu. Plastická deformácia častíc pôsobí priaznivo na proces zhutňovania, poddajné materiály, naopak, tomuto procesu odolávajú (15).

Kolektív autorov Patel S., Kaushal A. M. a Bansal A. K. skúmal vplyv meniacich sa lisovacích tlakov na plastickú energiu, elasticitu (Youngove moduly), poddajnú silu častíc a spevňovanie na odvodený Heckelov parameter použitím materiálov s odlišným zhutnením a mechanizmom deformácie. Medzi ne patrí ibuprofen (IBN) s paracetamolom (PCM) - elastické látky, methylcelulóza (Me-Cel),

mikrokryštalická celulóza (MCC) a chlorid sodný - plastické látky a fosforečnan vápenatý dihydrát (DCP) - krehká látka. Každá z látok bola lisovaná pod iným tlakom v rozmedzí 65 MPa – 260 MPa na rotačnom lise (15).

Uvádza sa, že Heckelov parameter P_y je vo vzťahu s viskoelastickým správaním látky, preto sa skúmali jeho hodnoty u daných typov materiálov. IBN preukázal v porovnaní s PCM nižšie hodnoty relatívnej hustoty a vyššiu mieru vzostupu P_y , mal najnižšiu hodnotu plastickej energie zo všetkých látok, na druhej strane najvyšší vzostup P_y . To značí, že dodaná energia vo forme tlaku nebola zužitkovaná na plastickú deformáciu. Náhly vzostup P_y pri zvyšovaní tlaku môžeme prisúdiť elastickej deformácii. Plastickej energia Me-Cel, MCC a NaCl bola najvyššia z vyššie spomenutých, MCC patrila medzi látku s najväčšou plastickou deformáciou. Väčšie rozmiestnenie molekúl pri stúpajúcom tlaku redukuje ich hromadenie a podporuje plastickú deformáciu. Vetvenie polymérov vplýva na spevnenie materiálu a jeho tvrdosť, zvyšuje sa odpor voči deformácii. Preto vetvenie molekuly u Me-Cel v porovnaní s MCC spôsobuje jej zvýšenú elasticitu. Hodnota plastickej energie u DCP bola uprostred plastických a elastických látok (15).

Daný jav súhrnne popisuje dosiahnutie kritickej hustoty materiálu počas fázy zhusťovania pri zvyšujúcom sa tlaku. Hodnota, pri ktorej materiály dosahujú kritickú hustotu môže byť vyjadrená prostredníctvom P_y z Heckelovej analýzy. P_y je závislé od druhu látky, od jej hlavného typu deformácie a spôsobu zhutnenia (15).

Efektívne parametre podľa Kawakitu pre dvojzložkové zmesi

Mnohé výlisky sú z praktického hľadiska formované z dvoch alebo viacerých zložiek s rôznymi fyzikálnymi a mechanickými vlastnosťami. Z farmaceutického odvetvia však objektom záujmu nie sú len zmesi aktívnych substancií s jednou alebo viacerými pomocnými látkami, ale aj zmesi peliet (16).

Cieľom štúdie od autorov Frenning G., Nordström J. a Alderborn G. bolo poukázať na praktické použitie rovnice podľa Kawakitu pri popise lisovateľnosti zmesí a pri odvodení zmiešavacieho pravidla pre parametre. Parametre z rovnice podľa Kawakitu sa zdajú byť vhodné pre granulované prášky, nakoľko rovnica je schopná linearizovať údaje lisovateľnosti so širokou škálou pôsobiacich tlakov (16).

Skúmali sa pelety vytvorené z mikrokryštalickej celulózy a polyetylenglykolu pripravené vlhkom granuláciou, následnou extrúziou a sféronizáciou. Následne sa

porovnával ich rozmer, pórovitosť, mechanické vlastnosti a lisovateľnosť. Porovnali sa teoretické očakávania s experimentálne získanými informáciami. Došlo k zisteniu, že predpokladané parametre podľa Kawakitu sa dobre zhodujú s nameranými hodnotami. Výsledok poukázal na lineárnu závislosť α parametru na štruktúre látky (vyjadrené v objemových podieloch), závislosť $1/b$ je vo všeobecnosti nelineárna (16).

Predpoveď lisovateľnosti práškových zmesí podľa Heckelovej rovnice

Číselné hodnoty, ktoré popisujú tendenciu materiálu podstúpiť elastickú deformáciu a plastický tok alebo fragmentáciu sú vyjadrené pomocou rôznych lisovacích rovníc. Prakticky všetky používané rovnice popisujú vzťah medzi relatívnou hustotou alebo pórovitosťou výsledku a pôsobiacim tlakom (17).

Ilkka Jukka a Paronen Petteri hodnotili možnosť predpovede správania sa práškových zmesí pri lisovaní v porovnaní s vlastnosťami jednotlivých zložiek danej zmesi. Lisovateľnosť látok a ich práškových zmesí bola hodnotená použitím Heckelovej rovnice (17).

Použité materiály zahŕňali mikrokryštalickú celulózu (Avicel PH 101), predželatinovaný škrob (Starch 1500), α – laktózu monohydrát a dihydrát fosforečnanu vápenatého. Práškové zmesi pozostávali z MCC / škrob, DCP / MCC, laktóza / DCP a škrob / laktóza. Mikrokryštalická celulóza a predželatinovaný škrob sú plastické materiály, kryštalická laktóza a fosforečnan vápenatý podliehajú pri lisovaní značnej fragmentácii. Okrem tuhého stavu a chemickej štruktúry látky závisia deformačné vlastnosti viac či menej od vlastností častíc, hlavne ich veľkosti a od premenných, ako je čas kontaktu a rýchlosť lisovania (17).

Štúdiá ukázala, že mechanizmy redukcie objemu práškových zmesí silne záviseli od materiálu. Vzhľadom na dosiahnuté výsledky je možné lineárne predpovedať lisovateľnosť zmesi skladajúcej sa z dvoch plastických materiálov. Ak sa zmiešali dokopy látky s rôznymi deformačnými vlastnosťami, napríklad plastická látka s látkou krehkou, závislosť zloženia zmesi na lisovateľnosti ostala nelineárna. U zmesí DCP / MCC a škrob / laktóza bola hodnota P_y nižšia než P_y u jednotlivých látok. V zmesi dvoch krehkých látok – laktóza a DCP má DCP ako ťažko a menej lisovateľný materiál veľký účinok na lisovateľnosť zmesí. Pozostáva zo siete málo deformujúcich sa častíc, ktoré chránia slabšie častice laktózy (17).

Lisovateľnosť práškových zmesí závisí teda nielen od deformačných charakteristík materiálu, ale aj od kombinácie látok s rôznymi deformačnými vlastnosťami. Došli k záveru, že rovnica podľa Heckela by mala byť pri skúmaní práškových zmesí použitá s obozretnosťou (17).

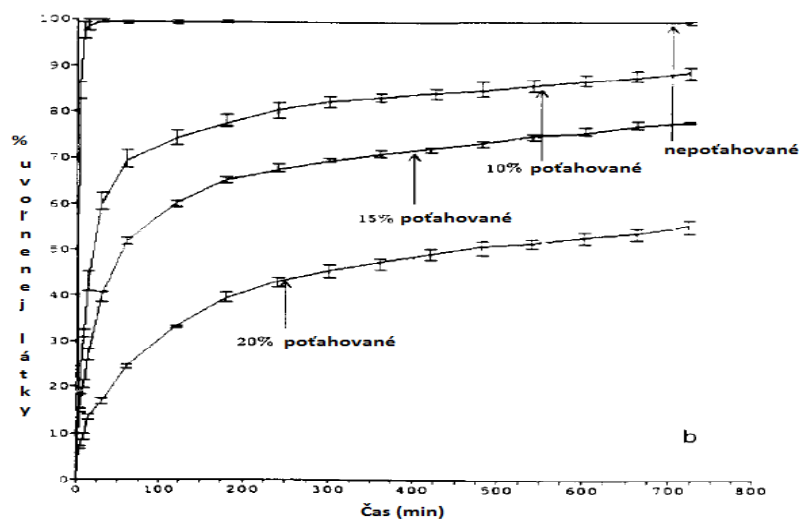
Štúdium lisovateľnosti peliet, obalené pelety.

Cieľom štúdie L. Magantiho a M. Čelika bolo vyhodnotiť zmeny v lisovacích vlastnostiach spôsobených pot'ahovaním peliet (18).

Ako obaľovací materiál bola použitá vodná polymerová disperzia Surelease®. Pelety boli pot'ahované v troch odlišných množstvách disperzie (10% w/w, 15% w/w a 20% w/w). Následne boli vysušené na konštantnú hodnotu vlhkosti. Na pelety pôsobil striedavý tlak pri konštantnej lisovacej rýchlosti s cieľom získať pórovitosť $3 \pm 0,3\%$. Na vytvorenie peliet s rovnakou pórovitosťou musel byť u neobalených peliet vynaložený vyšší tlak než u obalených. Neobalené pelety javia elastickeú deformáciu a krehkú fragmentáciu do určitého bodu. Po pridání Surelease® stúpa u výliskov pevnosť v ťahu, ktorá môže byť spôsobená vznikom silnejších väzieb medzi substrátom a obaľovacím materiálom (18).

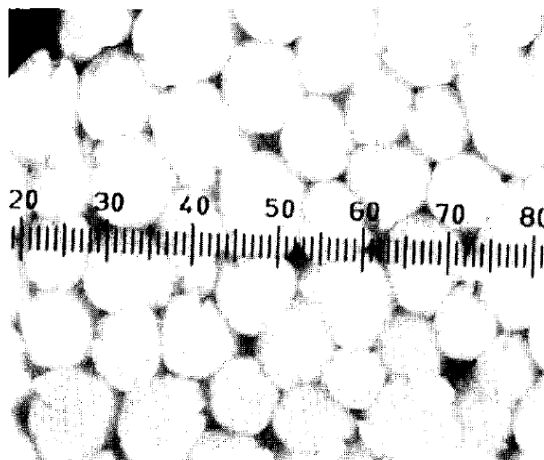
So zvyšujúcim sa množstvom obaľovacieho materiálu klesal tlak potrebný na vytvorenie peliet v danom rozsahu pórovitosti. Pelety potiahnuté vyšším množstvom disperzie boli teda ľahšie lisovateľné. Ukázalo sa však, že úmerne tomu klesala ťažná sila ich výliskov. Pravdepodobným vysvetlením sú adhezívne vlastnosti Surelease®, ktorá v množstve do 10% tvorí väzby ako medzi molekulami spojiva, tak aj medzi spojivom a substrátom. Jej ďalšie dodanie však zapríčiní vzostup celkového množstva spojiva, zvýši sa počet väzieb medzi jeho molekulami a u kompaktoú klesne sila v ťahu dôsledkom nedostatku kohezívnych vlastností (18).

Skúšky na disolúciu ukázali bez ohľadu na množstvo použitej obaľovacej disperzie uvoľnenie 95% látky v priebehu 30 min (vid' obrázok 4).

Obrázok 4: Disolúcia látky z potáhovanej pelety (18)

Pôsobením lisovacej sily môžu vzniknúť praskliny v nátere (viď obrázok 5) a dochádza aj ku fragmentácii peliet, čím strácajú schopnosť pozvoľného uvoľňovania látky (18).

Obrázok 5: Praskliny v peletách (18)

Priame lisovanie sférických aglomerovaných kryštálov kyseliny askorbovej

Proces priameho lisovania, ktorý zahŕňa jednoduché zmiešanie zmesi a lisovanie prášku patrí v porovnaní s granuláciou medzi najžiadanejšie a najviac optimálne vzhľadom na časovú jednoduchosť a finančné náklady. Vyžaduje však výborné

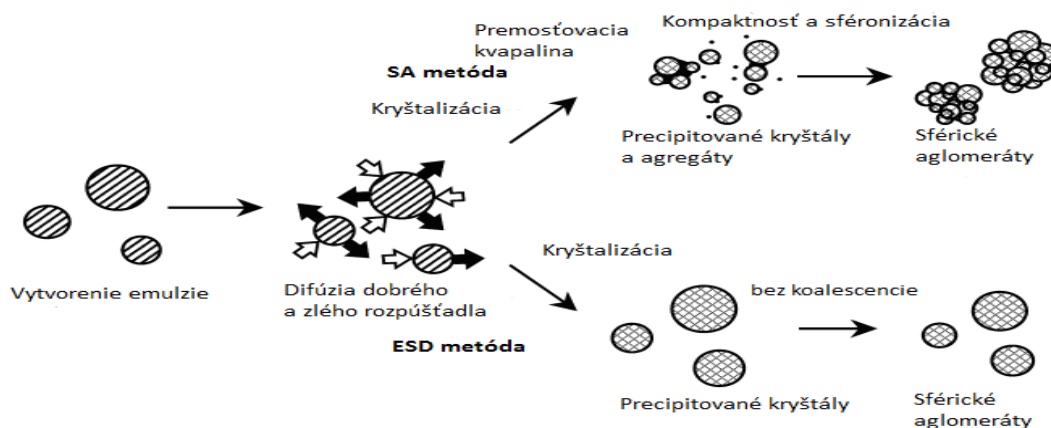
lisovacie vlastnosti použitého materiálu, inak je nevyhnutné použitie rastúceho množstva spojiva, ako napríklad mikrokryštalickej celulózy, dihydrátu fosforečnanu vápenatého a iných. Následne vznikajú tablety väčších rozmerov (19).

Kryštály kyseliny askorbovej nie sú vplyvom slabých lisovacích vlastností vhodné na priame lisovanie, aj keď z komerčného hľadiska by bol tento proces vítaný. Preto sa japonskí autori zaoberali alternatívnym spôsobom úpravy kyseliny askorbovej, ktorý by vylepšil, a hlavne zjednodušil prípravu tabliet (19).

Použité materiály pozostávali z kryštálov kyseliny askorbovej, granulované kryštály sa použili na hodnotenie toku a lisovateľnosti ako referenčná látka, granuly C97 boli referenčným práškom pre oba testy a kryštály chloridu draselný zastupovali prášok s plastickou deformovateľnosťou (19).

Proces sférickej kryštalizácie prebieha v závislosti na pomere vodného rozpúšťadla – napr. vodnej fázy (dobré rozpúšťadlo) ku etylacetátu (zlé rozpúšťadlo) rôznymi mechanizmami. Pri pomere vodnej fázy ku etylacetátu 1:100 bola vytvorená kvázi – emulzia kvapôčiek roztoku liečiva. Kryštalizácia látky prebehla na vonkajšom povrchu kvapky vplyvom jej klesajúcej rozpustnosti, znížením teploty systému a opačnej difúzie oboch rozpúšťadiel cez medzipovrch kvapôčky emulzie. Tento proces bol skrátene nazvaný ESD (emulsion solvent diffusion) (19).

V pomere 4:150 bola vodná fáza s etylacetátom nemiešateľná, kryštalizácia nastala v systéme emulzie, v ďalšom kroku došlo ku koalescencii kryštálov spojením s vodným rozpúšťadlom a oddeleniu sa od systému. Voda hrá v tomto prípade dôležitú úlohu rozpúšťadla, ale aj premostujúcej kvapaliny. Ide o proces sférickej aglomerácie (SA). Oba procesy prípravy sú znázornené na obrázku 6 (19).

Obrázok 6: Príprava aglomerovaných kryštálov k. askorbovej (19)

Na porovnanie vlastností aglomerovaných kryštálov bola použitá rovnica podľa Kawakitu a podľa Kuna. V porovnaní s pôvodnými kryštálmi boli hodnoty parametru a znížené, b a k naopak zvýšené (viď schéma č.1). Potvrdil sa lepší tok a lisovateľnosť aglomerovaných kryštálov a vhodnosť priameho lisovania (19).

Schéma č.1: Vlastnosti pôvodných kryštálov k. askorbovej, granulátu C97 a aglomerovaných kryštálov (19)

Vzorka	Uhol statického trenia	a^a	b^a	k^b
Originál	56.1 ± 2.3	0.508	0.066	0.021
C97	33.7 ± 1.0	0.079	0.151	0.045
SA	33.8 ± 2.6	0.224	0.176	0.065
ESD	33.0 ± 1.6	0.133	0.155	0.063

Návrat častíc do pôvodného stavu pôsobením elastickej sily bol u novovzniknutých kryštálov menší, kryštály sa ľahšie lámali a vznik nových povrchov prispel ku zvýšeniu plastickej deformácie. Všetky tieto kroky viedli ku zlepšeniu lisovateľnosti bez viečkovania tabliet pri bežnej rýchlosti lisovania. Zvyšovaním rýchlosti mechanická pevnosť začala klesať, avšak stále spĺňala tolerované rozmedzie získané porovnaním s granulátom C97 (19).

Predpoveď stlačiteľnosti zmesí farmaceutických práškov

Zmesi práškov, ktoré sa používajú na lisovanie a tvorbu tabliet majú odlišné fyzikálne i chemické vlastnosti. Preto býva často komplikované predpovedať správanie sa zmesi ako celku pri lisovaní na základe vlastností jednotlivých látok. V snahe minimalizovať množstvo pokusov a chýb je však vyvíjanie nových metód predvídateľnosti potrebné (20).

V štúdií od V. Busignies et al. bola predstavená nová matematická derivácia modelu podľa Kawakity. Autori vychádzali zo základnej hypotézy, podľa ktorej sa objem považuje za aditívnu vlastnosť. Objemová redukcia produktu zmesi je rovnaká súčtu redukcií, ktoré by nastali pri lisovaní samostatných látok. Táto hypotéza by mala

platiť len pri práci s látkami rovnakej veľkosti oválneho tvaru. Cieľom štúdie bolo preskúmať, do akej miery by hypotéza mohla byť uplatniteľná u farmaceutických produktov, ktoré sa bežne používajú (20).

Lisovateľnosť prášku vyjadruje jeho schopnosť znížiť objem pri pôsobení tlaku. Sú dva možné spôsoby, ktorými ju môžeme skúmať. Prvý nastáva počas procesu lisovania, kedy sa sleduje objemová redukcia. Do úvahy sa berie ireverzibilná, aj reverzibilná (elastická) deformácia. Druhou možnosťou je zmeranie výliskov, ktoré zahŕňa už len deformácie nevratné (20).

Nakoľko je objem veličina závislá na vlastnostiach materiálu a na procese, bolo by možné v snahe o zjednodušenie počítať s jeho hustotou. Preto autori upravili rovnicu podľa Kawakitu tak, aby namiesto objemu zahŕňala hustotu prášku (20):

$$C = \frac{V_0 - V}{V_0} = \frac{1/\rho_0 - 1/\rho}{1/\rho_0} = 1 - \frac{\rho_0}{\rho} \quad 7)$$

pri čom ρ_0 je počiatočná hustota, ktorá korešponduje s objemom na začiatku procesu V_0 a ρ je hustota pri pôsobiacom tlaku P . Pri ďalšom odvodení z rovnice podľa Kawakity nám vzniká konečná rovnica (20):

$$\rho = \rho_0 \left(\frac{1 + bP}{1 + (1 - a)bP} \right) \quad 8)$$

Použité materiály obsahovali štyri klasické farmaceutické prášky – mikrokryštalickú celulózu, hydrogenfosforečnan vápnatý dihydrát, laktózu a 1 – etyl – 4 – pyrolidinon. Prášky boli zmiešané v rôznych pomeroch a boli lubrikované použitím stearanu horečnatého. Pre každú zložku boli získané tri parametre z modelu podľa Kawakitu použitím softvéru OriginPro 8.5. Sledovala sa možnosť predpovedania lisovateľnosti získaná na základe rovnice č. 8 v porovnaní s experimentálnymi dátami. Rozdiely medzi predpovedanou a experimentálne zistenou hustotou bol vždy nižší než 3%. Rovnica môže nájsť uplatnenie z pomocného hľadiska v oblasti formulácie tabliet alebo v určení kritických parametrov procesu (20).

Využitie mechanických vlastností častíc pri predpovedaní priebehu lisovania

Cieľom slovinských vedcov Govedarica B., Ilíc I. et al. bolo skúmať, do akej miery majú mechanické vlastnosti častíc farmaceutických pomocných látok vplyv na ich lisovateľnosť (21).

Pri štúdiu bola použitá mikrokryštalická celulóza, laktóza, izomaltóza, hydrogenfosforečnan vápenatý, kukuričný škrob a chlorid sodný. Väčšina z nich sa pri príprave tabliet pridáva ako plnivo. Pri experimente bola využitá metóda nanoindentácie, ktorá spočíva vo vtláčovaní malého hrotu do materiálu. Meria dva základne parametre – zaťažovaciu silu a deformáciu materiálu. Následne môžeme odvodiť hodnotu modulu pružnosti a tvrdosť, ktorá je definovaná podielom maximálnej sily a kontaktnej plochy, na ktorú pôsobí. Na lisovanie boli pripravené zmesi pozostávajúce z 98,5% plniva, 1% tvorilo suché spojivo a zvyšných 0,5% predstavovala antiadhezívna látka – stearan horečnatý. Na hodnotenie lisovateľnosti sa použili rovnice podľa Heckela a Walkera. Mechanické vlastnosti získané z nanoindentoru sú zobrazené na obrázku 7 (21).

Materiály	E [GPa]	H [MPa]	$W_{el\ single}$ [nJ]	$W_{pl\ single}$ [nJ]	Mechanické vlastnosti
Avicel® PH 101	6.7 ± 0.5	433 ± 30	611 ± 57	1164 ± 25	plastické
Avicel® PH 200	6.3 ± 0.8	399 ± 58	575 ± 58	1271 ± 146	plastické
Pharmatose® DCL-11	17.5 ± 1.4	912 ± 149	306 ± 25	837 ± 124	krehké
Laktóza NF 312	19.9 ± 3.2	1128 ± 117	332 ± 51	685 ± 47	krehké
NaCl	31.3 ± 2.7	373 ± 55	156 ± 10	2493 ± 109	plastické
Galen IQ® 721	13.8 ± 1.9	568 ± 181	281 ± 33	1250 ± 251	krehké / plastické
Kukuričný škrob	2.9 ± 0.3	225 ± 13	989 ± 66	1941 ± 156	plastické
Bekapress®	30.8 ± 2.5	917 ± 257	388 ± 26	791 ± 36	krehké

Obrázok 7: Mechanické vlastnosti skúmaných látok (21)

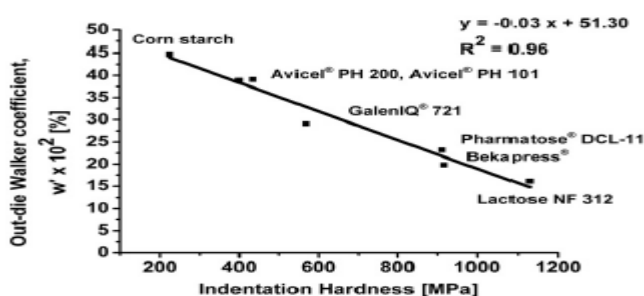
E – Youngove moduly pružnosti, H – tvrdosť, $W_{el\ single}$ – energia elastickej deformácie, $W_{pl\ single}$ – energia plastickej deformácie.

Odolnosť voči pôsobeniu plastickej deformácie môže byť hodnotená na základe hodnôt tvrdosti. Odchýlky v hodnotách tvrdosti a energie Youngových modulov sú pripisované anizotropii materiálu alebo spevneniu spôsobeného deformáciou. Plastické materiály spotrebujú viac mechanickej energie než materiály krehké, čo môžeme vidieť aj na vzrastajúcej hodnote $W_{pl\ single}$. Zistené parametre je možné úspešne využiť pri určení prevládajúceho deformačného mechanizmu (21).

Rovnica podľa Walkera je založená na vzťahu medzi špecifickým objemom tablety a logaritme lisovacieho tlaku vid' rovnica č. 9 (21).

$$V' = w' \cdot \log P + V_{sp} \quad 9)$$

V' je špecifický objem tablety, w' Walkerov koeficient vyjadrujúci objemovú redukciu vzhľadom na zmenu v tlaku P a V_{sp} je špecifický objem pri tlaku 1 MPa. V tejto štúdii boli porovnávané hodnoty tvrdosti a Walkerovho koeficientu w' . Obe pripisujú látke plastické vlastnosti. Výsledky sú zobrazené na obrázku 8 (21):

Obrázok 8: Vzťah medzi Walkerovým koeficientom w' a tvrdosťou (21)

Podľa grafu môžeme vidieť rozdelenie látok do troch oblastí: MCC a kukuričný škrob, ktorých hlavný mechanizmus deformácie je plastický, patria do prvej oblasti. Laktóza (Pharmatose, Lactose) a NaCl patria medzi látky krehké a nájdeme ich v tretej oblasti. V strede sa nachádza izomaltóza ako látka s kombináciou plastického a krehkého deformačného mechanizmu (21).

Výsledky potvrdili, že mechanické vlastnosti použitých práškov vopred určujú ich charakter pri lisovaní. Parametre častíc predstavujú veľmi cenný a efektívny nástroj pri výbere optimálnych materiálov na lisovanie tabliet (21).

Lisovateľnosť farmaceutických práškových zmesí založená na rovnici podľa Kawakitu

Práca Mazela, V., Busignies, V. et al. bola zameraná na odhadnutie lisovateľnosti binárnych zmesí využitím rovnice lisovateľnosti podľa Kawakitu (22).

Pre výskum bola použitá mikrokryštalická celulóza a L – alanín. Tieto dve látky majú plastické vlastnosti pri lisovaní, odlišujú sa v poklese počtu medzier medzi

časticami pôsobením tlaku. Tablety MCC a L – alanínu sa taktiež odlišujú v drviacej sile. Kohézne sily v tabletách L – alanínu sú v porovnaní s tabletami MCC veľmi slabé. Zmesi práškov boli pripravené použitím rozdielnych hmotnostných zlomkov (15/85, 35/65, 50/50, 65/35, 85/15 w/w). Tablety boli pripravené pôsobením variabilných lisovacích tlakov (401 – 200 MPa) pri priemernej rýchlosti 80 mm / s. Redukcia objemu ako funkcia lisovacieho tlaku bola získaná v priebehu lisovacieho procesu a po elastickej regenerácii. Na opísanie oboch dejov bolo vhodné použitie modelu podľa Kawakitu, ktorý vyžaduje stanovenie parametru V_0 (objem prášku na začiatku lisovacieho procesu). Objem V_0 je meraný pri pevne stanovenom fixnom tlaku na začiatku lisovania. Autori merali pri tlaku 1,5 MPa. Hodnota V_0 interferuje s príslušnými parametrami a a b Kawakitovej rovnice, a preto tieto konštanty nemôžu byť považované za vnútornú vlastnosť materiálu. V prípade čistých zložiek model podľa Kawakitu vhodne popisuje objemovú redukciu. Štúdia vychádzala z predpokladu objemu ako aditívnej vlastnosti:

$$V_{mix} = \sum_i V_i \quad 10)$$

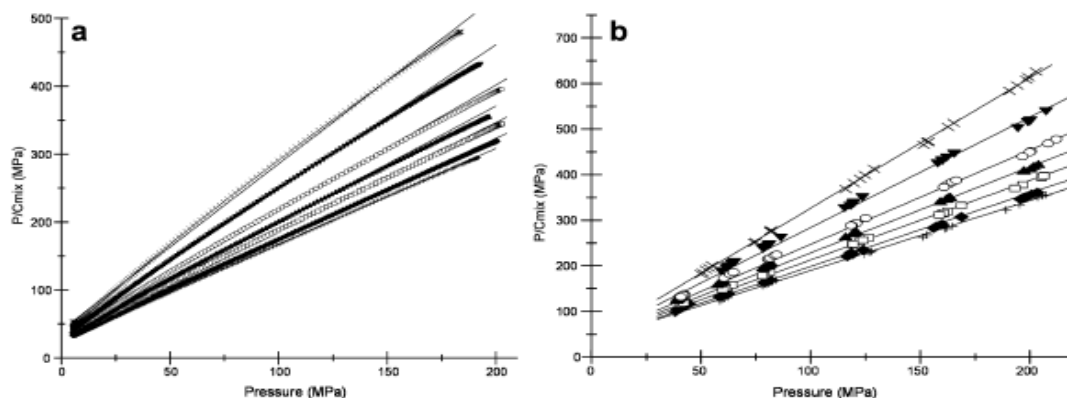
V_{mix} reprezentuje objem zmesi, V_i objem zložky i . Každá zložka zmesi sa správa, akoby bola lisovaná samostatne (22).

Pri výskume bol navrhnutý iný prístup pri odhade objemovej redukcie bez použitia efektívnych parametrov podľa Kawakitu. U dvojzložkovej zmesi bola odvodená nasledovná rovnica:

$$\frac{C_{mix}}{P} = \frac{a_1 b_1}{1 + b_1 P} v_1 + \frac{a_2 b_2}{1 + b_2 P} v_2 \quad 11)$$

C_{mix} zastupuje relatívnu objemovú redukciu zmesi, a_1 , b_1 a a_2 , b_2 sú parametre čistého produktu, v_1 a v_2 počiatočné objemové zlomky. Pomocou vyššie uvedenej rovnice je možné vypočítať objemovú redukciu bez poznatku efektívnych parametrov a_{mix} a b_{mix} (22).

Výsledky porovnania medzi nameranými a teoretickými hodnotami objemovej redukcie sú znázornené na obrázku 9a a 9b. Môžeme z nich vyčítať veľkú zhodu v predpokladaných a nameraných hodnotách (22).

Comparison between experimental data of P/C_{mix} (symbols) and model for the prediction of the volume reduction of binary mixture (solid lines). (a) "in-die"; (b) "out-of-die". Key: (+) L-alanine/MCC 0/100 (w/w); (◆) L-alanine/MCC 15/85 (w/w); (■) L-alanine/MCC 35/65 (w/w); (▲) L-alanine/MCC 50/50 (w/w); (●) L-alanine/MCC 65/35 (w/w); (▼) L-alanine/MCC 85/15 (w/w); (×) L-alanine/MCC 100/0 (w/w).

Obrázok 9a a 9b: Experimentálne a teoretické hodnoty objemovej redukcie u binárnej zmesi (22)

Pokus ukázal účinnú predpoveď objemovej redukcie v prípade, ak je možné uplatniť aditívnu vlastnosť objemu. Potom môžeme odhadnúť objem prášku počas lisovania použitím parametrov podľa Kawakitu a počiatočných objemových zlomkov čistých produktov (22).

3 Experimentálna časť

3.1 Použité suroviny

Acidum ascorbicum (k. askorbová)

Výrobca: Dr. Kulich Pharma, s r.o., Hradec Králové

Šarža: 201005291

Atest: 0050 / 0211 / 538

Mikrokryštalická celulóza

Avicel® PH 102

Výrobca: FMC Europe N.V., Belgicko

Šarža: 370212

Zmesi acidum ascorbicum + MCC

100% A. ascorbicum + 0% mikrokryštalickej celulózy

75% A. ascorbicum + 25% mikrokryštalickej celulózy

50% A. ascorbicum + 50% mikrokryštalickej celulózy

25% A. ascorbicum + 75% mikrokryštalickej celulózy

0% A. ascorbicum + 100% mikrokryštalickej celulózy

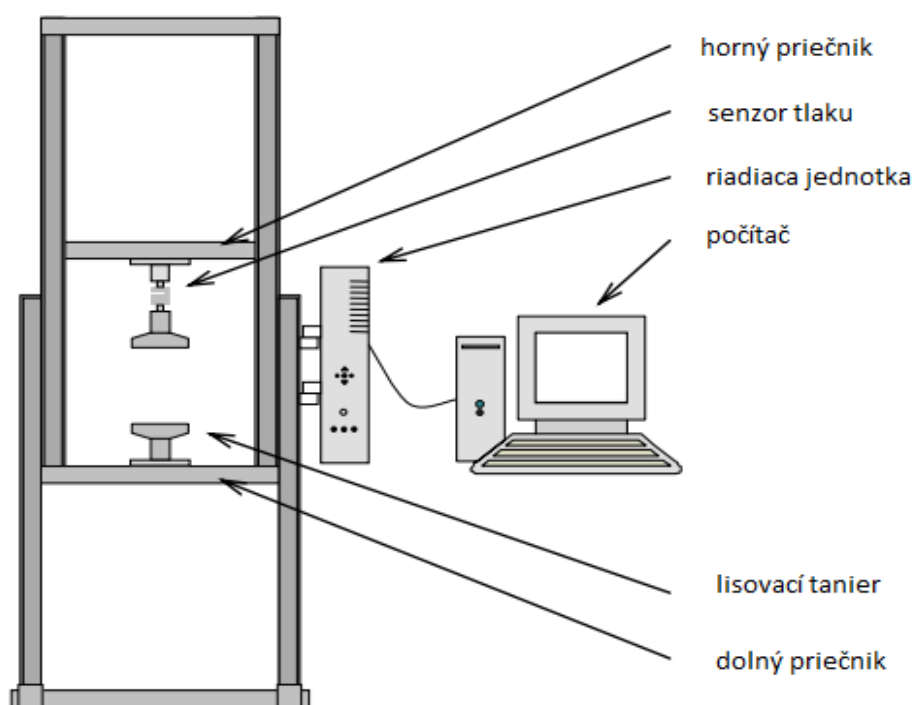
Prášky boli zmiešané v miešači v tvare kocky ERWEKA AR 401 GmbH, Nemecko s dĺžkou hrany cca 200mm a s regulačnou jednotkou umožňujúcou plynulé nastavenie otáčok, ktoré boli v našom prípade 105 ot. / 5min.

3.2 Použité prístroje a zariadenia

Prístroj pre skúšanie pevnosti materiálu v ťahu a tlaku T1 – FRO 50

Výrobca: Zwick GmBh and Co., Ulm, Nemecko.

Popis: Prístroj je schopný vyvíjať silu v ťahu a tlaku v škále 0 – 50kN. Postupne je možné meniť rýchlosť zaťažovania deštrukčnou silou. Využívame ho na lisovanie tabliet a meranie pevnosti vylisovaných kompakto. Výsledky merania sa prostredníctvom prepojenia s počítačom zobrazujú v programe TestXpert. Prístroj je zobrazený na obrázku 10:

Obrázok 10: Prístroj T1 – FRO 50 (23)

Lisovací prípravok Adamus HT

Výrobca: Machine Factory Group, Poľsko

Prípravok sa skladá z dvojdielného plášt'a, matrice, dolného a horného lisovacieho tŕňa.

Analytické váhy HR – 120 A&D Company, Japonsko

Váhy umožňujú naváženie vzoriek o hmotnosti 10 mg – 120 g s presnosťou na 0,1mg.

Číselníkový úchytomer Mitutoyo 543 – 681B

Absolute digimatic, digitálny úchytomer ID – S na meranie výšky tablety a jej priemeru.

3.3 Postup práce

3.3.1 Príprava tabletovín

Jednotlivé tabletoviny boli pripravené tak, aby obsahovali vzrastajúce množstvo podielu mikrokryštalickej celulózy (0%, 25%, 50%, 75%, 100%). Podľa množstva pridanej mikrokryštalickej celulózy sa dovážilo množstvo kyseliny askorbovej tak, aby konečná zmes práškov mala celkovú hmotnosť 100 g. Potom sa zmes zmiešala v miešačke Erweka AR 401 pri rýchlosti 105 otáčok / 5 min. Získali sme homogénnu zmes.

3.3.2 Príprava tabliet

Z každej vzorky sa lisovalo 20 tabliet s priemerom 13mm. Pred lisovaním sme si navážili 500 mg vzorky. Do matrice lisovacieho prípravku Adamus HT sme najprv vložili dolný lisovací trň, ktorý sa zafixovala pomocou zaistovacej časti, následne sa do prístroja previedla vzorka a vložil sa horný trň. Samotné lisovanie prebiehalo v prístroji pre skúšanie tabliet v ťahu a tlaku T1 – FRO 50, medzi jeho čeluste sa vložila naplnená matrica. Lisovanie tabliet prebiehalo pri nasledujúcom nastavení prístroja: vzdialenosť čelustí 13mm, štandardná sila zaťaženia 42000 N, sila odľahčenia 2 N, dráha priečnika 0,5mm/s, rýchlosť cyklu $0,5\text{mm} \cdot \text{s}^{-1}$, preťaženie 2N, čas na dosiahnutie preťaženia 60s. Definované sily pre zaťaženie boli nasledujúce: 50 = 2, 50, 100, 150, 200, 250, 300, 350, 400, 450, 500, 750, 1000, 1500, 2000, 2500, 3000, 3500, 4000, 4500, 5000, 5500, 6000, 6500, 7000, 7500, 8000, 8500, 9000, 10000, 11000, 12000, 13000, 14000, 15000, 16000, 17000, 18000, 19000, 20000, 22000, 24000, 26000, 28000, 30000, 32000, 34000, 36000, 38000, 40000 N.

Zariadenie sme uviedli do chodu tlačidlom „štart“ v programe, tableta sa vylisovala tlakom horného trňa, na ktorý zhora pôsobila horná čelusť. Po dosiahnutí požadovaného tlaku sa horná čelusť začala vzdďaľovať naspäť. Prípravok Adamus HT sme vybrali, uvoľnili sme zaistovaciu časť a vybrali sme vylisovanú tabletu.

3.3.3 Vyhodnotenie parametrov rovnice lisovania

Pre výpočet parametrov rovnice sme použili trojexponenciálnu rovnicu, ktorá bola vytvorená na Katedre farmaceutickej fakulty UK v Hradci Králové (24):

$$\frac{V}{V_0} = a_1 e^{-\frac{1}{t_1} p} + a_2 e^{-\frac{1}{t_2} p} + a_3 e^{-\frac{1}{t_3} p} + y_0 \quad (12)$$

V_0 je počiatočný objem materiálu, V je daný objem lisovaného materiálu pri určitom tlaku, parameter y_0 predstavuje objem kompaktu V_∞ pri nekonečne veľkom lisovacom tlaku, p je lisovací tlak. Súčet parametrov $a_1 - a_3$ a y_0 reprezentuje celkový objem lisovaného materiálu pri nulovom lisovacom tlaku. Hodnoty A_1, A_2, A_3 sme získali prepočítaním súčtu redukcií $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ na hodnotu 1,0. Hodnoty t_1, t_2 a t_3 popisujú zmeny lisovacieho tlaku, vďaka nim môžeme vypočítať hodnoty „polčasu lisovania“ p_{Hi} ($p_{H1} - p_{H3}$) a energiu lisovania E_i . Parametre „polčasu lisovania“ nám určujú tlaky lisovania, pri ktorých nastala redukcia objemu interpartikulárnych (p_{H1}) + intrapartikulárnych priestorov (p_{H2}) a redukcia tuhej fázy bez pórov – vlastná lisovateľnosť materiálu (p_{H3}). Pre výpočet tohto deja sme použili nasledujúcu rovnicu (môžeme pozorovať analogický vzťah ku výpočtu polčasu radioaktívneho rozpadu):

$$P_{Hi} = t_i \cdot \ln 2 \quad (13)$$

Energia jednotlivých dejov spotrebovaná pri konkrétnej fáze lisovacieho procesu sa vypočíta zo vzťahu:

$$E_i = V_0 \cdot (a_i \cdot t_i) \quad (14)$$

Celková energia potrebná k úplnému vylisovaniu počiatočného objemu je vyjadrená parametrom E_∞ a vypočíta sa z rovnice:

$$E_\infty = V_0 \cdot \sum_{i=1}^3 (a_i \cdot t_i) \quad (15)$$

Parameter R_i nám udáva pomer energií všetkých troch dejov lisovania, vyjadrujeme ho v percentách. Vypočítame ho nasledovne (24):

$$R_i = \frac{A_i \cdot t_i}{\sum_{i=1}^3 (A_i \cdot t_i)} \cdot 100(\%) \quad 16)$$

3.3.4 Štatistické vyhodnotenie dát

Na získanie dát popisujúcich lisovací proces sme použili software zariadenie pre testovanie pevnosti materiálu v tlaku a ťahu T1 – FRO 50 TestXpet verzia 9.01 (Zwick GmbH, Nemecko). Na zistenie a vypočítanie parametrov lisovacej rovnice sme použili program OriginPro 7.5. Získané dáta sme hodnotili štatisticky v programe QC Expert 3.3 (TriloByte Statistical SW, CZ). Na vyhodnotenie miery vplyvu druhu a koncentrácie mikrokryštalickej celulózy sme použili viacfaktorový test ANOVA. Výsledky boli následne spracované do podoby krabicových grafov.

4 Tabulky a grafy

4.1 Vysvetlivky ku tabuľkám a grafom

a1	redukcia objemu tabletoviny v štádiu predlisovania [bezr.]
a2	redukcia objemu tabletoviny v štádiu elastickej deformácie [bezr.]
a3	redukcia objemu tabletoviny v štádiu plastickej deformácie [bezr.]
E	celková energia lisovania [MJ/m ³]
E1	energia potrebná na redukciiu objemu a1 [MJ/m ³]
E2	energia potrebná na redukciiu objemu a2 [MJ/m ³]
E3	energia potrebná na redukciiu objemu a3 [MJ/m ³]
P _{H1}	redukcia ½ objemu interpartikulárnych častíc [MPa]
P _{H2}	redukcia ½ objemu intrapartikulárnych častíc [MPa]
P _{H3}	redukcia ½ objemu tuhej fázy častíc [MPa]
R1	percentuálny podiel E1 [%]
R2	percentuálny podiel E2 [%]
R3	percentuálny podiel E3 [%]
s	smerodajná odchýlka parametru [bezr.]
1/t1 – 1/t3	rýchlostná konštanta a1 – a3 [MPa ⁻¹]
y0	objem lisovanej látky pri maximálnom lisovacom tlaku [bezr.]
N	tableta nebola hodnotená (záporná hodnota vzniknutá chybou v programe alebo chybou pri meraní)
x	priemerná hodnota vypočítaná z 20 – tich tabliet [bezr.]

4.2 Tabuľky

Tabuľka 1A: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 0% MCC tableta č.1 – 10

100% AA + 0% MCC										
parameter	tableta č.1	tableta č.2	tableta č.3	tableta č.4	tableta č.5	tableta č.6	tableta č.7	tableta č.8	tableta č.9	tableta č.10
a1 [bezr.]	0,125	0,272	0,262	0,266	0,124	0,125	0,272	0,262	0,266	0,123
a2 [bezr.]	0,148	0,364	0,369	0,367	0,155	0,148	0,364	0,369	0,367	0,156
a3 [bezr.]	0,727	0,364	0,369	0,367	0,721	0,727	0,364	0,369	0,367	0,721
y0 [bezr.]	N	0,122	0,108	0,104	N	N	0,122	0,108	0,104	N
1/t1 [MPa-1]	0,869	0,272	0,267	0,254	1,008	0,869	0,272	0,267	0,254	0,934
1/t2 [MPa-1]	0,074	0,005	0,005	0,004	0,081	0,074	0,005	0,005	0,004	0,080
1/t3 [MPa-1]	0,003	0,004	0,004	0,004	0,003	0,003	0,004	0,004	0,004	0,003
pH1 [MPa]	0,797	2,547	2,594	2,730	0,688	0,797	2,547	2,594	2,730	0,742
pH2 [MPa]	9,392	139,342	150,208	160,619	8,507	9,392	139,342	150,208	160,619	8,707
pH3 [MPa]	264,709	165,520	166,652	160,619	258,580	264,709	165,520	166,652	160,619	257,350
E [MJ/m3]	146962,158	87449,074	89951,812	90514,730	145937,438	146962,158	87449,074	89951,812	90514,730	144610,443
E1 [MJ/m3]	75,637	543,009	520,587	554,348	66,504	75,637	543,009	520,587	554,348	70,300
E2 [MJ/m3]	1050,541	39723,234	42396,399	44980,169	1021,633	1050,541	39723,234	42396,399	44980,169	1051,751
E3 [MJ/m3]	145835,979	47182,832	47034,826	44980,213	144849,301	145835,979	47182,832	47034,826	44980,213	143488,392
R1 [%]	0,051	0,621	0,579	0,612	0,046	0,051	0,621	0,579	0,612	0,049
R2 [%]	0,715	45,424	47,132	49,694	0,700	0,715	45,424	47,132	49,694	0,727
R3 [%]	99,234	53,955	52,289	49,694	99,254	99,234	53,955	52,289	49,694	99,224

Tabuľka 1B: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 0% MCC tableta č.11 – 20

100% AA + 0% MCC										
parameter	tableta č.11	tableta č.12	tableta č.13	tableta č.14	tableta č.15	tableta č.16	tableta č.17	tableta č.18	tableta č.19	tableta č.20
a1 [bezr.]	0,314	0,135	0,275	0,152	0,124	0,146	0,173	0,158	0,285	0,277
a2 [bezr.]	0,343	0,165	0,363	0,171	0,159	0,169	0,182	0,173	0,360	0,367
a3 [bezr.]	0,343	0,700	0,363	0,677	0,717	0,685	0,645	0,670	0,355	0,356
y0 [bezr.]	0,144	N	0,125	N	N	N	0,001	N	0,084	0,109
1/t1 [MPa-1]	0,414	1,308	0,289	2,217	1,110	1,438	2,501	2,111	0,375	0,292
1/t2 [MPa-1]	0,006	0,095	0,005	0,112	0,092	0,097	0,123	0,118	0,007	0,006
1/t3 [MPa-1]	0,005	0,003	0,004	0,003	0,003	0,003	0,003	0,003	0,003	0,004
pH1 [MPa]	1,676	0,530	2,395	0,313	0,625	0,482	0,277	0,328	1,849	2,375
pH2 [MPa]	114,876	7,298	131,809	6,208	7,550	7,157	5,619	5,851	104,881	125,903
pH3 [MPa]	149,586	236,070	165,667	225,281	245,059	228,838	210,614	227,858	259,160	197,056
E [MJ/m3]	76679,755	133186,795	85525,727	124365,198	137637,025	126683,467	116914,821	125308,953	106671,232	90863,960
E1 [MJ/m3]	442,496	57,003	518,337	38,377	59,982	56,483	41,068	42,231	431,569	511,270
E2 [MJ/m3]	33126,660	962,299	37683,347	858,866	935,782	966,650	871,693	823,287	30937,891	35863,102
E3 [MJ/m3]	43110,599	132167,493	47324,043	123467,955	136641,261	125660,335	116002,061	124443,435	75301,772	54489,588
R1 [%]	0,577	0,043	0,606	0,031	0,044	0,045	0,035	0,034	0,405	0,563
R2 [%]	43,201	0,723	44,061	0,691	0,680	0,763	0,746	0,657	29,003	39,469
R3 [%]	56,222	99,235	55,333	99,279	99,277	99,192	99,219	99,309	70,592	59,968

Tabuľka 2A: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 25% MCC tableta č.1 – 10

75% AA + 25% MCC										
parameter	tableta č.1	tableta č.2	tableta č.3	tableta č.4	tableta č.5	tableta č.6	tableta č.7	tableta č.8	tableta č.9	tableta č.10
a1 [bezr.]	0,171	0,192	0,212	0,218	0,215	0,207	0,211	0,212	0,233	0,195
a2 [bezr.]	0,246	0,245	0,248	0,255	0,251	0,250	0,246	0,244	0,250	0,248
a3 [bezr.]	0,583	0,564	0,541	0,527	0,534	0,543	0,543	0,544	0,517	0,557
y0 [bezr.]	0,058	0,065	0,077	0,075	0,076	0,064	0,070	0,071	0,081	0,070
1/t1 [MPa-1]	1,128	1,493	1,905	2,004	1,955	1,776	1,817	1,858	2,098	1,516
1/t2 [MPa-1]	0,084	0,092	0,105	0,107	0,106	0,102	0,100	0,100	0,108	0,095
1/t3 [MPa-1]	0,004	0,004	0,005	0,005	0,005	0,004	0,004	0,004	0,005	0,004
pH1 [MPa]	0,614	0,494	0,364	0,346	0,355	0,397	0,381	0,373	0,330	0,457
pH2 [MPa]	8,218	7,560	6,632	6,476	6,554	6,838	6,937	6,903	6,438	7,307
pH3 [MPa]	164,449	159,282	147,377	151,270	149,323	154,929	154,858	154,114	145,770	156,713
E [MJ/m3]	99810,523	96032,104	88025,677	89287,695	88656,686	91273,060	92741,478	92253,685	87533,463	94243,887
E1 [MJ/m3]	107,229	96,240	83,388	82,765	83,077	86,382	87,109	85,250	87,291	94,400
E2 [MJ/m3]	2056,310	1933,906	1775,468	1813,301	1794,384	1816,722	1840,878	1811,502	1830,140	1918,468
E3 [MJ/m3]	97646,984	94001,958	86166,821	87391,630	86779,225	89369,956	90813,490	90356,932	85616,032	92231,020
R1 [%]	0,107	0,100	0,095	0,093	0,094	0,095	0,094	0,092	0,100	0,100
R2 [%]	2,060	2,012	2,017	2,031	2,024	1,991	1,985	1,964	2,091	2,036
R3 [%]	97,832	97,888	97,888	97,876	97,882	97,914	97,921	97,944	97,809	97,864

Tabuľka 2B: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 25% MCC tableta č.11 – 20

75% AA + 25% MCC										
parameter	tableta č.11	tableta č.12	tableta č.13	tableta č.14	tableta č.15	tableta č.16	tableta č.17	tableta č.18	tableta č.19	tableta č.20
a1 [bezr.]	0,195	0,211	0,178	0,181	0,177	0,196	0,194	0,211	0,231	0,211
a2 [bezr.]	0,245	0,250	0,241	0,249	0,251	0,250	0,249	0,251	0,245	0,250
a3 [bezr.]	0,559	0,539	0,581	0,569	0,572	0,554	0,557	0,539	0,525	0,539
y0 [bezr.]	0,053	0,079	0,052	0,067	0,061	0,072	0,079	0,076	0,084	0,078
1/t1 [MPa-1]	1,548	1,926	1,076	1,426	1,225	1,587	1,557	1,748	2,392	1,837
1/t2 [MPa-1]	0,096	0,107	0,085	0,092	0,088	0,097	0,097	0,102	0,112	0,105
1/t3 [MPa-1]	0,004	0,005	0,004	0,004	0,004	0,004	0,005	0,005	0,005	0,005
pH1 [MPa]	0,448	0,360	0,644	0,486	0,566	0,441	0,445	0,397	0,290	0,378
pH2 [MPa]	7,200	6,459	8,199	7,547	7,862	7,162	7,138	6,778	6,186	6,619
pH3 [MPa]	158,587	148,826	169,145	158,667	161,937	155,333	150,324	151,999	141,595	150,413
E [MJ/m3]	93258,426	89728,827	102299,728	96094,213	98339,689	93733,314	91853,615	91372,415	84972,855	90550,621
E1 [MJ/m3]	90,000	83,262	116,903	91,667	103,796	91,523	92,844	91,378	74,819	87,320
E2 [MJ/m3]	1820,144	1769,535	2015,521	1957,761	2046,438	1906,490	1908,561	1855,220	1695,049	1812,378
E3 [MJ/m3]	91348,282	87876,030	100167,304	94044,786	96189,455	91735,301	89852,210	89425,817	83202,987	88650,923
R1 [%]	0,097	0,093	0,114	0,095	0,106	0,098	0,101	0,100	0,088	0,096
R2 [%]	1,952	1,972	1,970	2,037	2,081	2,034	2,078	2,030	1,995	2,001
R3 [%]	97,952	97,935	97,916	97,867	97,813	97,868	97,821	97,870	97,917	97,902

Tabuľka 3A: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 50% MCC tableta č.1 – 10

50% AA + 50% MCC										
parameter	tableta č.1	tableta č.2	tableta č.3	tableta č.4	tableta č.5	tableta č.6	tableta č.7	tableta č.8	tableta č.9	tableta č.10
a1 [bezr.]	0,257	0,267	0,228	0,244	0,234	0,245	0,248	0,257	0,231	0,248
a2 [bezr.]	0,287	0,281	0,287	0,283	0,284	0,283	0,285	0,285	0,283	0,281
a3 [bezr.]	0,457	0,452	0,485	0,473	0,482	0,472	0,467	0,459	0,486	0,471
y0 [bezr.]	0,101	0,105	0,094	0,104	0,094	0,099	0,098	0,099	0,092	0,096
1/t1 [MPa-1]	2,166	2,447	1,643	2,044	1,670	1,915	1,960	1,985	1,452	1,918
1/t2 [MPa-1]	0,107	0,114	0,097	0,104	0,098	0,102	0,105	0,104	0,093	0,101
1/t3 [MPa-1]	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006
pH1 [MPa]	0,320	0,283	0,422	0,339	0,415	0,364	0,354	0,349	0,477	0,361
pH2 [MPa]	6,490	6,064	7,123	6,646	7,097	6,803	6,611	6,660	7,490	6,832
pH3 [MPa]	116,955	112,360	123,955	119,787	124,277	120,695	117,824	116,796	125,808	119,243
E [MJ/m3]	74682,405	72413,179	79715,266	77909,011	80183,684	78272,941	76309,154	74535,245	81399,510	77637,916
E1 [MJ/m3]	110,736	103,968	123,018	109,972	125,257	118,373	117,389	120,184	141,372	119,707
E2 [MJ/m3]	2509,303	2345,570	2614,715	2500,313	2603,383	2554,913	2527,017	2545,640	2720,543	2563,080
E3 [MJ/m3]	72062,367	69963,641	76977,533	75298,725	77455,044	75599,655	73664,748	71869,422	78537,595	74955,129
R1 [%]	0,148	0,144	0,154	0,141	0,156	0,151	0,154	0,161	0,174	0,154
R2 [%]	3,360	3,239	3,280	3,209	3,247	3,264	3,312	3,415	3,342	3,301
R3 [%]	96,492	96,617	96,566	96,650	96,597	96,585	96,535	96,423	96,484	96,544

Tabuľka 3B: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 50% MCC tableta č.11 – 20

50% AA + 50% MCC										
parameter	tableta č.11	tableta č.12	tableta č.13	tableta č.14	tableta č.15	tableta č.16	tableta č.17	tableta č.18	tableta č.19	tableta č.20
a1 [bezr.]	0,246	0,252	0,236	0,246	0,255	0,257	0,241	0,257	0,246	0,246
a2 [bezr.]	0,283	0,285	0,277	0,283	0,284	0,284	0,289	0,284	0,283	0,284
a3 [bezr.]	0,471	0,463	0,487	0,471	0,461	0,459	0,470	0,459	0,471	0,471
y0 [bezr.]	0,094	0,105	0,077	0,094	0,102	0,099	0,096	0,099	0,094	0,094
1/t1 [MPa-1]	1,786	2,126	1,767	1,786	2,154	2,182	1,790	2,182	1,786	1,823
1/t2 [MPa-1]	0,100	0,105	0,099	0,100	0,106	0,107	0,099	0,107	0,100	0,101
1/t3 [MPa-1]	0,006	0,006	0,005	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	0,006
pH1 [MPa]	0,388	0,326	0,392	0,388	0,322	0,318	0,387	0,318	0,388	0,380
pH2 [MPa]	6,960	6,580	6,981	6,960	6,532	6,484	6,974	6,484	6,960	6,884
pH3 [MPa]	121,603	118,603	126,969	121,603	117,518	116,433	121,807	116,433	121,603	121,596
E [MJ/m3]	78636,871	76708,051	79001,814	78636,871	75856,577	75005,104	78385,182	75005,104	78636,871	78426,697
E1 [MJ/m3]	126,774	110,777	114,569	126,774	110,826	110,874	123,013	110,874	126,774	123,664
E2 [MJ/m3]	2609,513	2527,932	2397,018	2609,513	2510,807	2493,682	2664,343	2493,682	2609,513	2582,425
E3 [MJ/m3]	75900,584	74069,341	76490,227	75900,584	73234,945	72400,548	75597,826	72400,548	75900,584	75720,609
R1 [%]	0,161	0,144	0,145	0,161	0,146	0,148	0,157	0,148	0,161	0,158
R2 [%]	3,318	3,296	3,034	3,318	3,310	3,325	3,399	3,325	3,318	3,293
R3 [%]	96,520	96,560	96,821	96,520	96,544	96,527	96,444	96,527	96,520	96,550

Tabuľka 4A: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 75% MCC tableta č.1 – 10

25% AA + 75% MCC										
parameter	tableta č.1	tableta č.2	tableta č.3	tableta č.4	tableta č.5	tableta č.6	tableta č.7	tableta č.8	tableta č.9	tableta č.10
a1 [bezr.]	0,245	0,268	0,246	0,257	0,251	0,253	0,234	0,258	0,269	0,247
a2 [bezr.]	0,329	0,312	0,318	0,315	0,320	0,310	0,314	0,313	0,309	0,314
a3 [bezr.]	0,426	0,420	0,436	0,428	0,429	0,437	0,452	0,429	0,422	0,438
y0 [bezr.]	0,104	0,102	0,101	0,103	0,102	0,100	0,101	0,104	0,103	0,101
1/t1 [MPa-1]	1,681	2,311	1,793	1,786	1,840	1,809	1,350	1,867	2,123	1,853
1/t2 [MPa-1]	0,097	0,111	0,099	0,100	0,100	0,100	0,092	0,103	0,106	0,101
1/t3 [MPa-1]	0,007	0,007	0,006	0,007	0,007	0,006	0,006	0,007	0,007	0,007
pH1 [MPa]	0,412	0,300	0,387	0,388	0,377	0,383	0,513	0,371	0,327	0,374
pH2 [MPa]	7,124	6,247	7,002	6,920	6,913	6,938	7,525	6,705	6,529	6,866
pH3 [MPa]	105,900	101,778	107,258	104,886	106,004	106,837	110,394	102,991	102,572	105,639
E [MJ/m3]	70168,235	68851,690	72729,962	71535,659	71294,547	72504,900	75335,986	70863,172	69994,909	72055,926
E1 [MJ/m3]	148,954	123,768	141,332	151,143	140,927	143,859	172,491	146,582	135,377	137,427
E2 [MJ/m3]	3458,516	2991,843	3301,877	3300,387	3299,875	3192,364	3397,559	3212,810	3115,815	3205,936
E3 [MJ/m3]	66560,765	65736,079	69286,753	68084,129	67853,745	69168,677	71765,936	67503,781	66743,717	68712,564
R1 [%]	0,212	0,180	0,194	0,211	0,198	0,198	0,229	0,207	0,193	0,191
R2 [%]	4,929	4,345	4,540	4,614	4,630	4,403	4,510	4,534	4,451	4,449
R3 [%]	94,859	95,475	95,266	95,175	95,172	95,399	95,261	95,259	95,355	95,360

Tabuľka 4B: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 75% MCC tableta č.11 – 20

25% AA + 75% MCC										
parameter	tableta č.11	tableta č.12	tableta č.13	tableta č.14	tableta č.15	tableta č.16	tableta č.17	tableta č.18	tableta č.19	tableta č.20
a1 [bezr.]	0,289	0,255	0,266	0,268	0,240	0,248	0,275	0,274	0,259	0,260
a2 [bezr.]	0,307	0,322	0,311	0,319	0,323	0,320	0,305	0,312	0,317	0,316
a3 [bezr.]	0,404	0,423	0,423	0,413	0,437	0,432	0,419	0,414	0,424	0,424
y0 [bezr.]	0,104	0,104	0,100	0,103	0,103	0,103	0,100	0,102	0,101	0,102
1/t1 [MPa-1]	2,503	1,888	2,132	2,013	1,709	1,676	2,301	2,284	1,990	2,034
1/t2 [MPa-1]	0,113	0,102	0,106	0,104	0,096	0,097	0,107	0,105	0,102	0,103
1/t3 [MPa-1]	0,007	0,007	0,007	0,007	0,006	0,006	0,007	0,007	0,007	0,007
pH1 [MPa]	0,277	0,367	0,325	0,344	0,406	0,413	0,301	0,303	0,348	0,341
pH2 [MPa]	6,108	6,824	6,528	6,642	7,249	7,142	6,484	6,580	6,796	6,706
pH3 [MPa]	99,352	104,750	103,709	102,915	109,709	108,514	105,322	102,830	105,025	104,315
E [MJ/m3]	67205,937	69859,132	70560,037	68688,227	74363,574	73534,387	70465,965	69006,130	70977,666	70659,051
E1 [MJ/m3]	127,884	140,522	132,978	141,997	143,972	152,903	126,336	128,506	136,866	134,737
E2 [MJ/m3]	2991,094	3297,872	3113,657	3259,414	3454,541	3416,814	3016,769	3167,036	3268,039	3218,801
E3 [MJ/m3]	64086,960	66420,737	67313,402	65286,816	70765,061	69964,671	67322,861	65710,588	67572,761	67305,513
R1 [%]	0,190	0,201	0,188	0,207	0,194	0,208	0,179	0,186	0,193	0,191
R2 [%]	4,451	4,721	4,413	4,745	4,645	4,647	4,281	4,589	4,604	4,555
R3 [%]	95,359	95,078	95,399	95,048	95,161	95,146	95,540	95,224	95,203	95,254

Tabuľka 5A: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 100% MCC tableta č.1 – 10

0% AA + 100% MCC										
parameter	tableta č.1	tableta č.2	tableta č.3	tableta č.4	tableta č.5	tableta č.6	tableta č.7	tableta č.8	tableta č.9	tableta č.10
a1 [bezr.]	0,250	0,235	0,242	0,248	0,266	0,269	0,257	0,242	0,270	0,235
a2 [bezr.]	0,357	0,353	0,351	0,352	0,345	0,342	0,347	0,351	0,341	0,349
a3 [bezr.]	0,393	0,412	0,407	0,400	0,390	0,389	0,397	0,407	0,388	0,416
y0 [bezr.]	0,104	0,096	0,098	0,102	0,105	0,103	0,101	0,102	0,104	0,096
1/t1 [MPa-1]	1,586	1,054	1,153	1,428	1,940	1,827	1,534	1,332	1,928	0,964
1/t2 [MPa-1]	0,092	0,080	0,085	0,090	0,103	0,100	0,094	0,090	0,104	0,078
1/t3 [MPa-1]	0,007	0,007	0,007	0,007	0,008	0,008	0,007	0,007	0,008	0,007
pH1 [MPa]	0,437	0,658	0,601	0,485	0,357	0,379	0,452	0,520	0,360	0,719
pH2 [MPa]	7,500	8,706	8,142	7,742	6,739	6,921	7,407	7,664	6,674	8,830
pH3 [MPa]	93,523	104,199	100,822	96,731	89,722	91,307	95,288	96,786	90,281	106,400
E [MJ/m3]	65273,662	72647,983	70295,133	68101,520	63728,624	64770,167	67143,727	68235,517	64213,450	74110,503
E1 [MJ/m3]	180,484	243,788	232,539	197,122	161,684	174,114	192,096	203,948	166,729	263,060
E2 [MJ/m3]	4419,052	4842,320	4556,434	4464,835	3956,838	4038,526	4254,894	4356,856	3904,216	4805,057
E3 [MJ/m3]	60674,126	67561,876	65506,160	63439,563	59610,102	60557,527	62696,737	63674,713	60142,504	69042,385
R1 [%]	0,277	0,336	0,331	0,289	0,254	0,269	0,286	0,299	0,260	0,355
R2 [%]	6,770	6,665	6,482	6,556	6,209	6,235	6,337	6,385	6,080	6,484
R3 [%]	92,953	92,999	93,187	93,154	93,537	93,496	93,377	93,316	93,660	93,161

Tabuľka 5B: Parametry lisovacej rovnice s obsahom 100% MCC tableta č.11 – 20

0% AA + 100% MCC										
parameter	tableta č.11	tableta č.12	tableta č.13	tableta č.14	tableta č.15	tableta č.16	tableta č.17	tableta č.18	tableta č.19	tableta č.20
a1 [bezr.]	0,264	0,239	0,256	0,266	0,285	0,238	0,239	0,247	0,258	0,244
a2 [bezr.]	0,343	0,356	0,345	0,346	0,337	0,355	0,356	0,353	0,349	0,351
a3 [bezr.]	0,393	0,405	0,398	0,387	0,378	0,407	0,405	0,400	0,393	0,405
y0 [bezr.]	0,104	0,100	0,102	0,105	0,103	0,099	0,100	0,101	0,102	0,099
1/t1 [MPa-1]	1,820	1,276	1,546	1,940	2,285	1,205	1,276	1,499	1,622	1,222
1/t2 [MPa-1]	0,101	0,087	0,094	0,100	0,106	0,084	0,087	0,092	0,095	0,085
1/t3 [MPa-1]	0,008	0,007	0,007	0,008	0,008	0,007	0,007	0,007	0,007	0,007
pH1 [MPa]	0,381	0,543	0,448	0,357	0,303	0,575	0,543	0,462	0,427	0,567
pH2 [MPa]	6,835	8,008	7,351	6,925	6,522	8,238	8,008	7,515	7,316	8,154
pH3 [MPa]	90,882	98,005	94,976	88,619	87,119	100,157	98,005	95,350	93,045	100,142
E [MJ/m3]	64457,316	68809,975	67258,592	62782,842	61925,446	70008,871	68809,975	67156,294	65840,280	70332,701
E1 [MJ/m3]	170,327	209,603	191,066	162,455	151,801	219,396	209,603	187,969	185,055	223,281
E2 [MJ/m3]	3963,862	4601,457	4221,424	4094,168	3868,342	4677,086	4601,457	4358,876	4276,854	4626,168
E3 [MJ/m3]	60323,127	63998,916	62846,102	58526,218	57905,303	65112,390	63998,916	62609,449	61378,371	65483,252
R1 [%]	0,264	0,305	0,284	0,259	0,245	0,313	0,305	0,280	0,281	0,317
R2 [%]	6,150	6,687	6,276	6,521	6,247	6,681	6,687	6,491	6,496	6,578
R3 [%]	93,586	93,008	93,440	93,220	93,508	93,006	93,008	93,229	93,223	93,105

Tabuľka 6A: Priemery hodnôt parametrov lisovacej rovnice

c MCC	ø a1	s a1	ø a2	s a2	ø a3	s a3	ø y0	s y0	ø 1/t1	s 1/t1
[%]	[bezr.]		[bezr.]		[bezr.]		[bezr.]		[MPa-1]	
0	0,207	0,072	0,263	0,103	0,530	0,174	0,029	0,091	0,866	0,723
25	0,254	0,096	0,255	0,030	0,490	0,108	0,090	0,040	1,647	1,287
50	0,264	0,066	0,283	0,005	0,453	0,063	0,103	0,023	1,752	0,623
75	0,256	0,017	0,315	0,006	0,429	0,014	0,102	0,002	1,902	0,355
100	0,260	0,035	0,346	0,012	0,393	0,023	0,106	0,020	1,488	0,403

Tabuľka 6B: Priemery hodnôt parametrov lisovacej rovnice

c MCC	ø 1/t2	s 1/t2	ø 1/t3	s 1/t3	ø pH1	s pH1	ø pH2	s pH2	ø pH3	s pH3
[%]	[MPa-1]		[MPa-1]		[MPa]		[MPa]		[MPa]	
0	0,050	0,048	0,003	0,001	1,481	0,989	72,674	68,031	208,806	42,406
25	0,083	0,041	0,005	0,001	0,755	0,718	24,009	35,086	140,923	25,715
50	0,093	0,030	0,006	0,001	0,533	0,471	13,385	20,063	115,829	16,816
75	0,101	0,008	0,007	0,000	0,381	0,100	6,893	0,588	105,844	4,689
100	0,089	0,018	0,008	0,003	0,510	0,189	9,046	6,786	92,556	13,884

Tabuľka 6C: Priemery hodnôt parametrov lisovacej rovnice

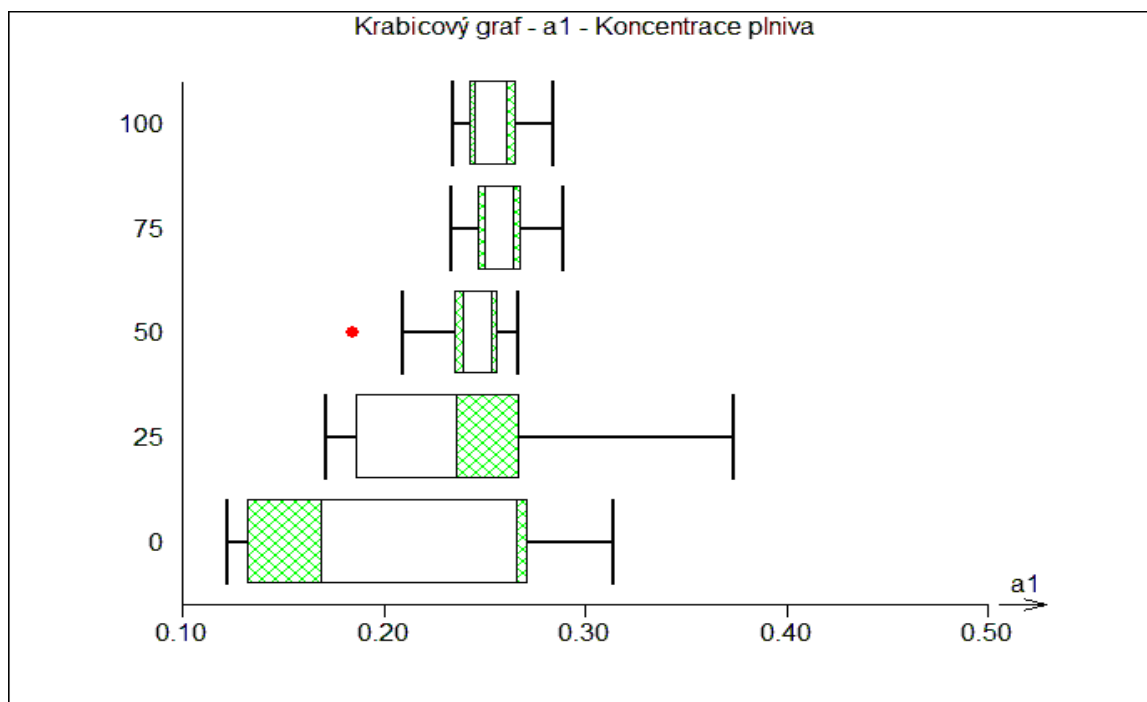
c MCC	ø E	s E	ø E1	s E1	ø E2	s E2	ø E3	s E3
[%]	[MJ/m3]		[MJ/m3]		[MJ/m3]		[MJ/m3]	
0	112357,329	24586,929	287,631	237,634	20188,647	20019,251	91881,052	43942,570
25	85549,195	13720,538	251,582	330,012	7493,356	11614,632	77804,256	24916,604
50	75361,541	8627,519	217,227	300,616	4929,544	7296,715	70214,769	15752,637
75	71630,890	3382,810	144,076	19,838	3266,636	213,826	68220,178	3181,419
100	65715,895	7437,188	222,584	124,170	5026,266	3123,895	60467,045	10354,256

Tabuľka 6D: Priemery hodnôt parametrov lisovacej rovnice

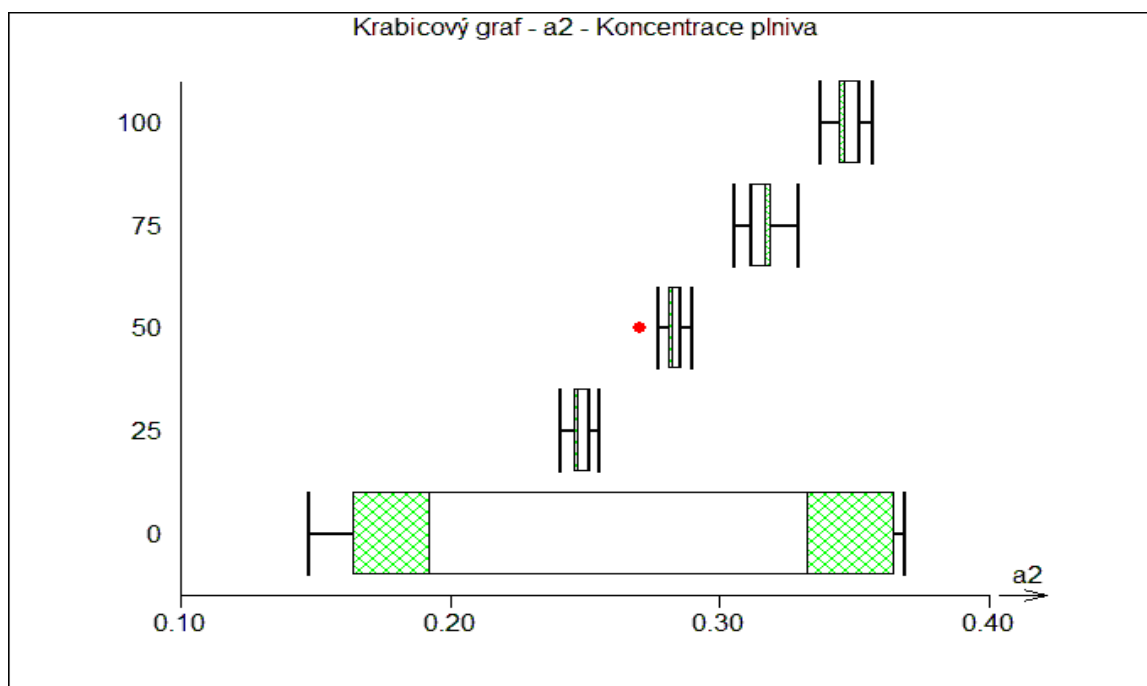
c MCC	ø R1	s R1	ø R2	s R2	ø R3	s R3
[%]	[%]		[%]		[%]	
0	0,310	0,278	22,368	22,611	77,322	22,888
25	0,369	0,554	11,375	19,227	88,255	19,781
50	0,346	0,592	7,932	14,301	91,723	14,892
75	0,201	0,018	4,559	0,156	95,241	0,167
100	0,374	0,378	8,566	9,518	91,060	9,895

4.3 Grafy

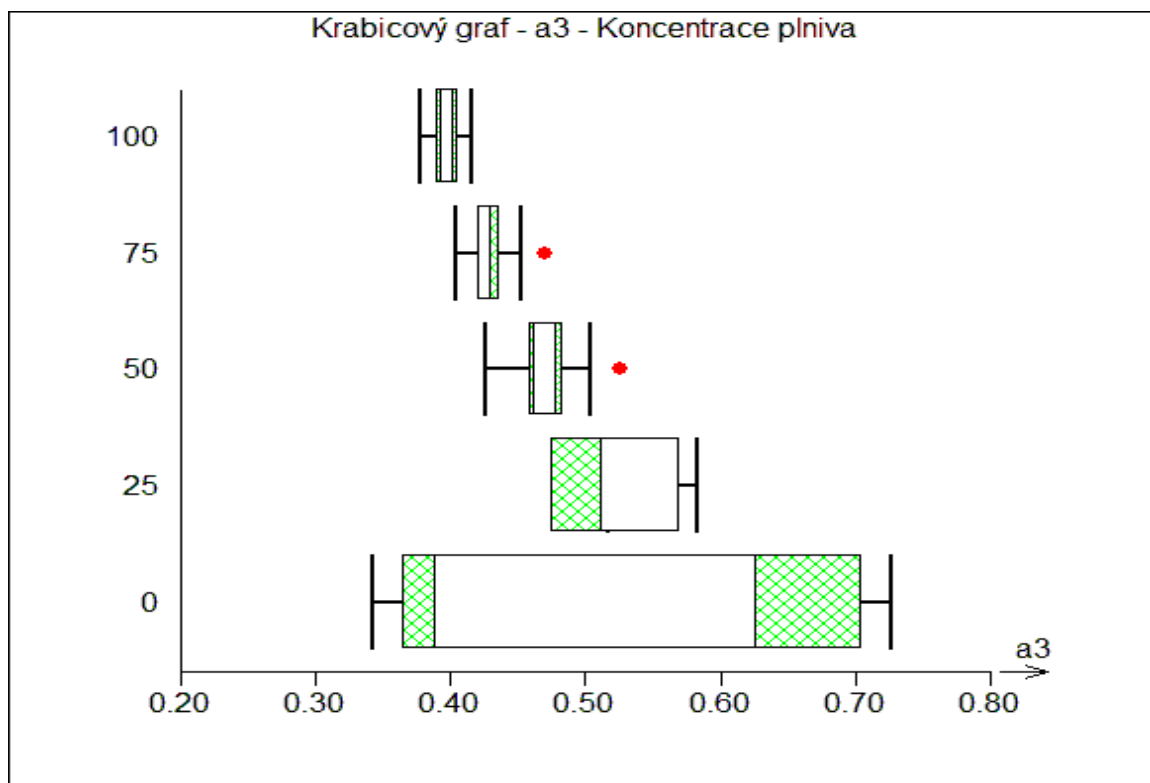
Graf č.1: Vplyv koncentrácie plniva na parameter a_1

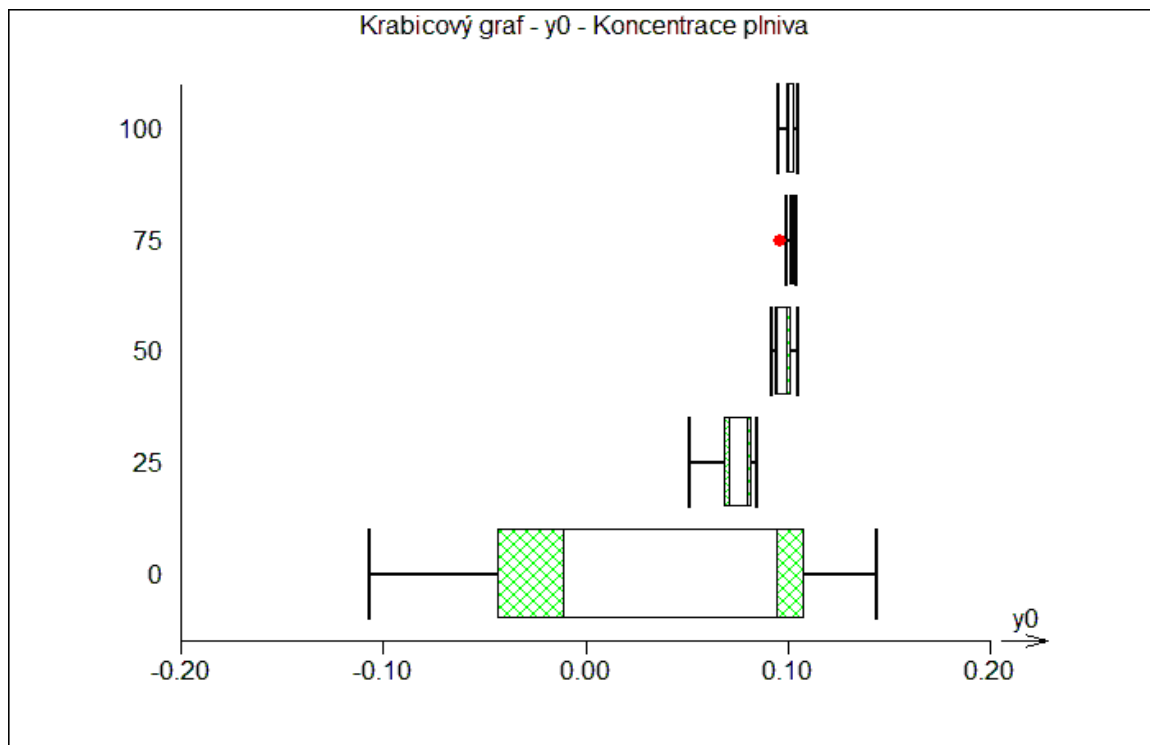
Graf č.2: Vplyv koncentrácie plniva na parameter a_2

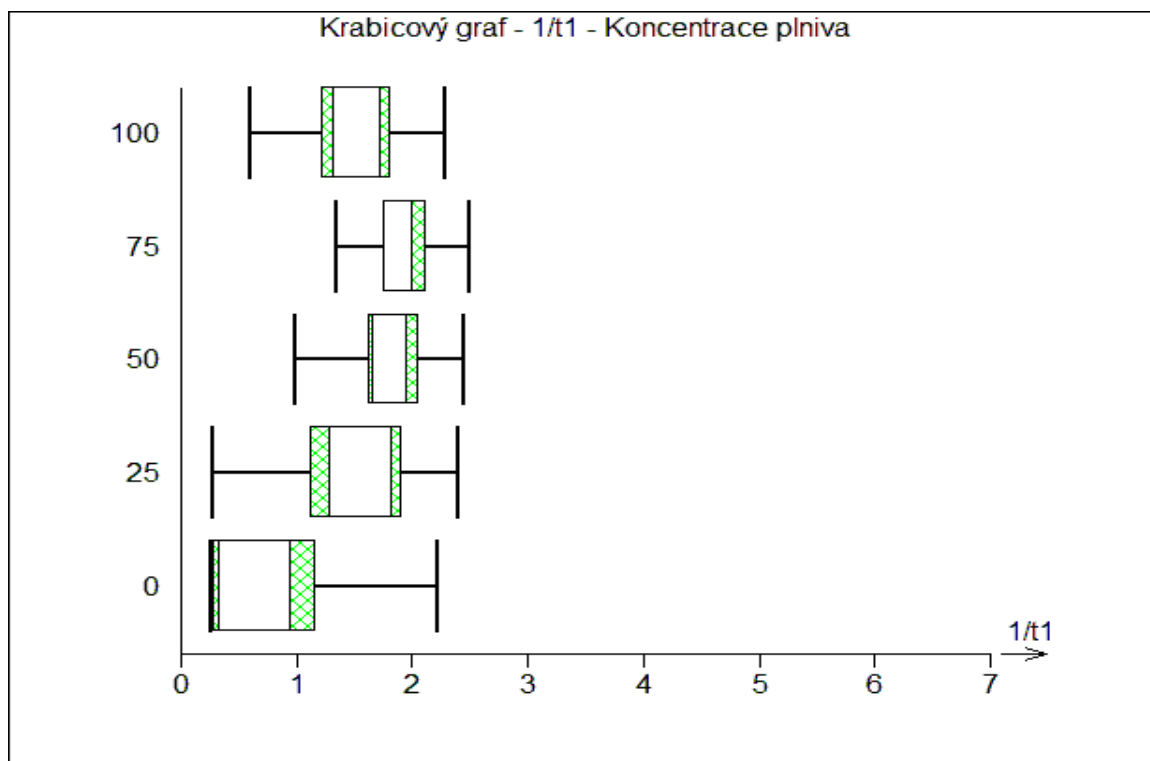
Graf č.3: Vplyv koncentrácie plniva na parameter a_3

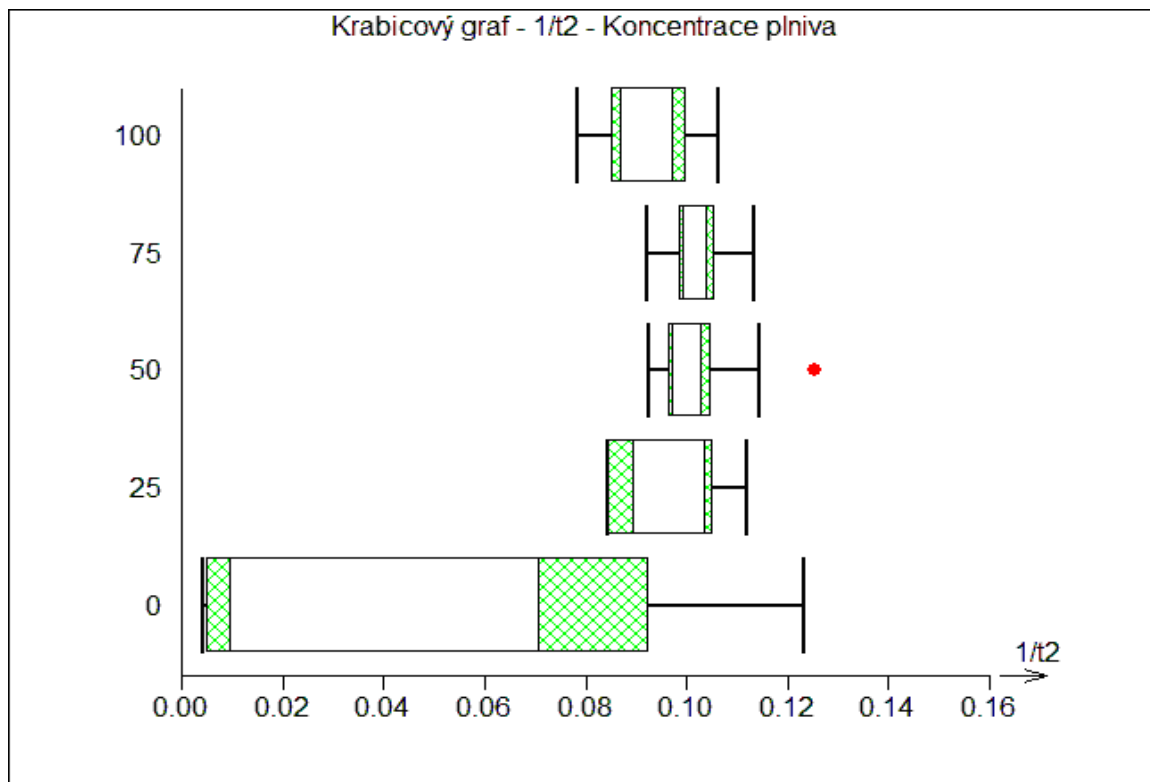
Graf č.4: Vplyv koncentrácie plniva na parameter y_0

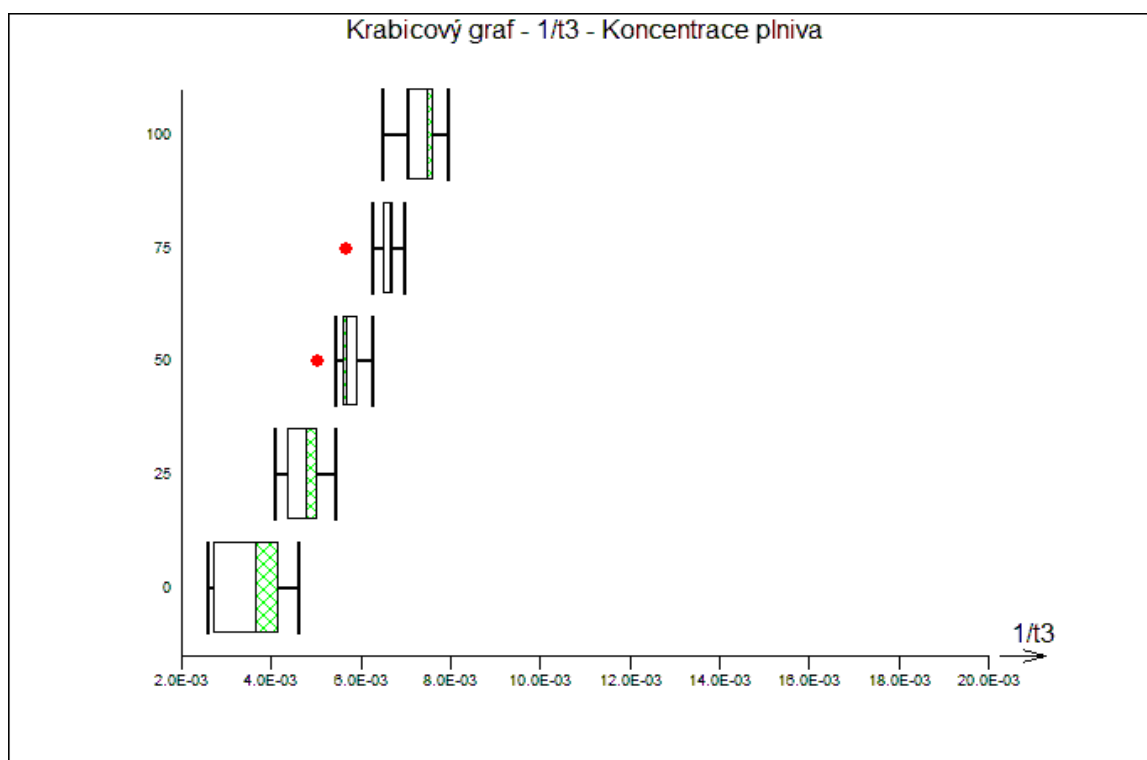
Graf č.5: Vplyv koncentrácie plniva na parameter $1/t_1$

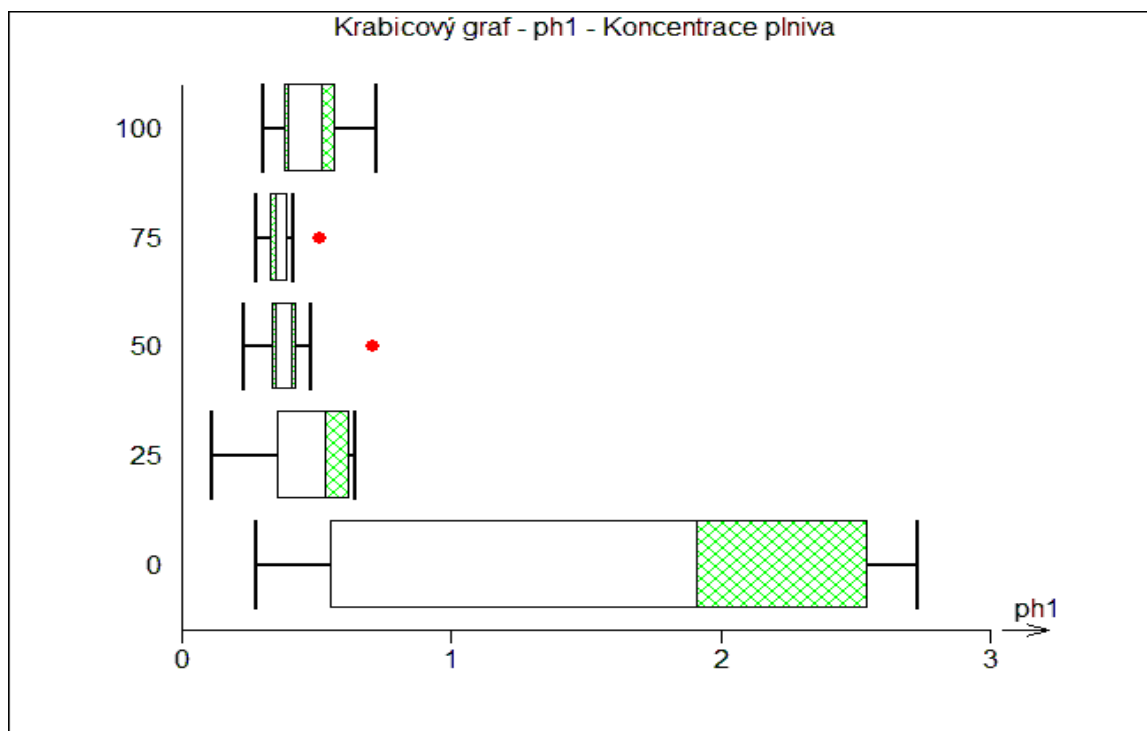
Graf č.6: Vplyv koncentrácie plniva na parameter $1/t_2$

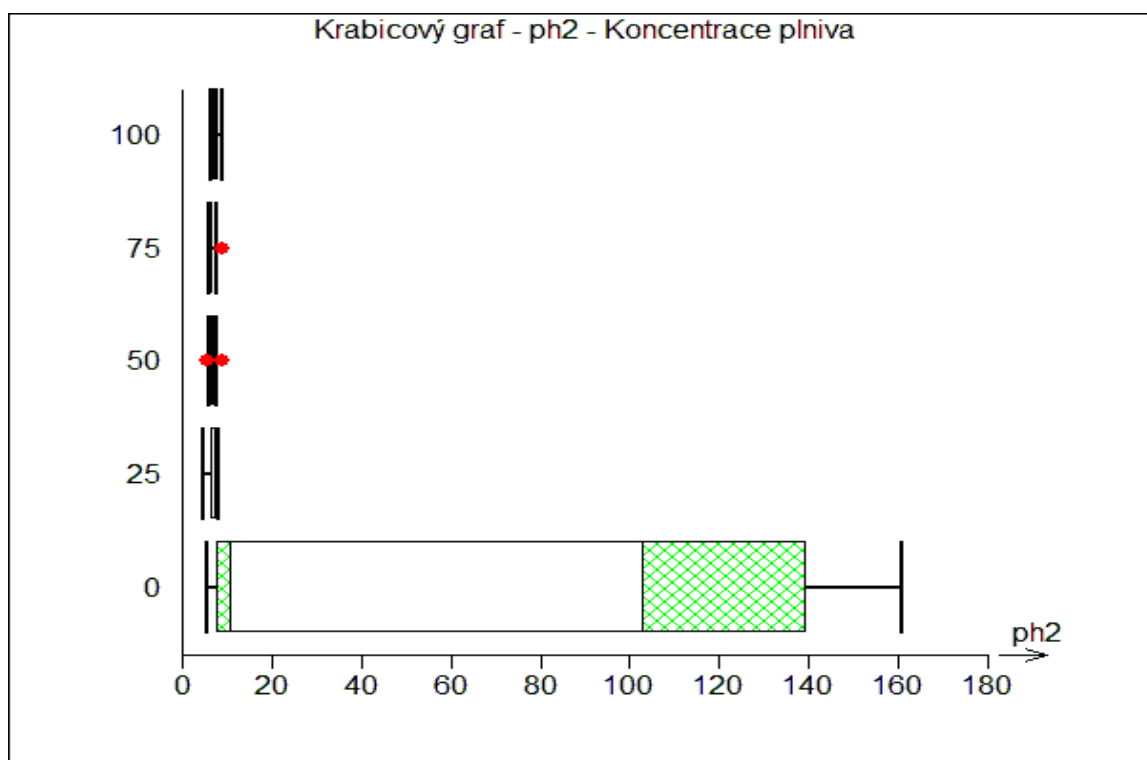
Graf č.7: Vplyv koncentrácie plniva na parameter $1/t_3$

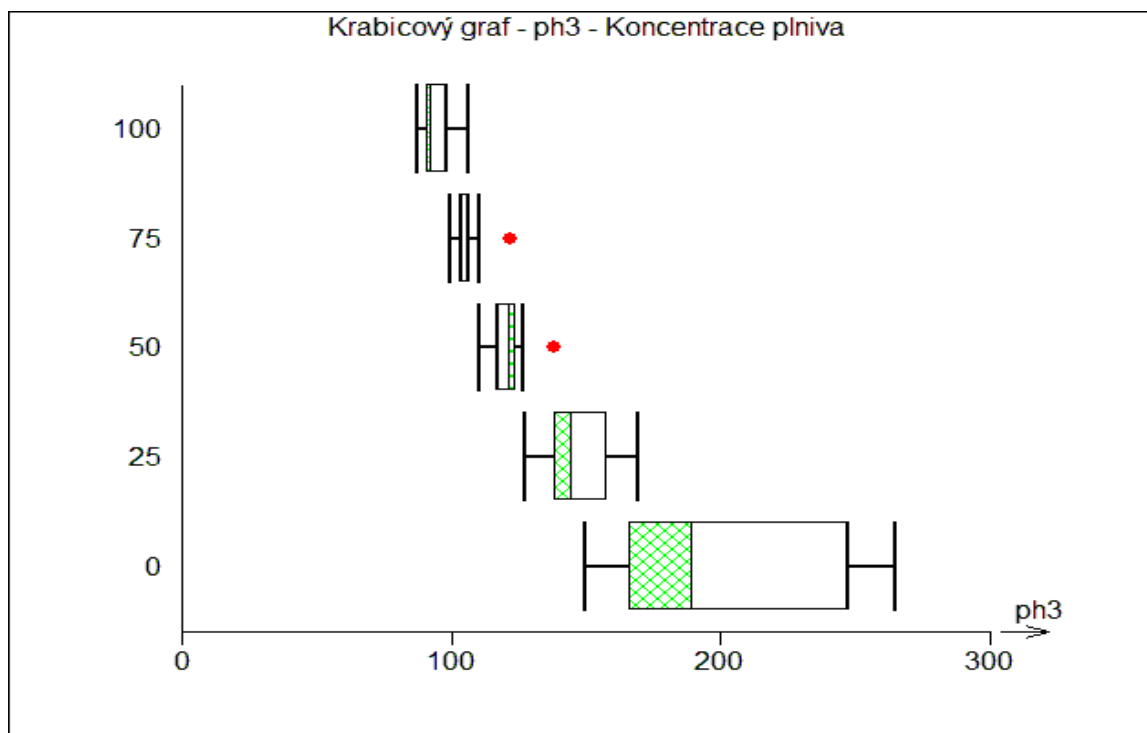
Graf č.8: Vplyv koncentrácie plniva na parameter pH1

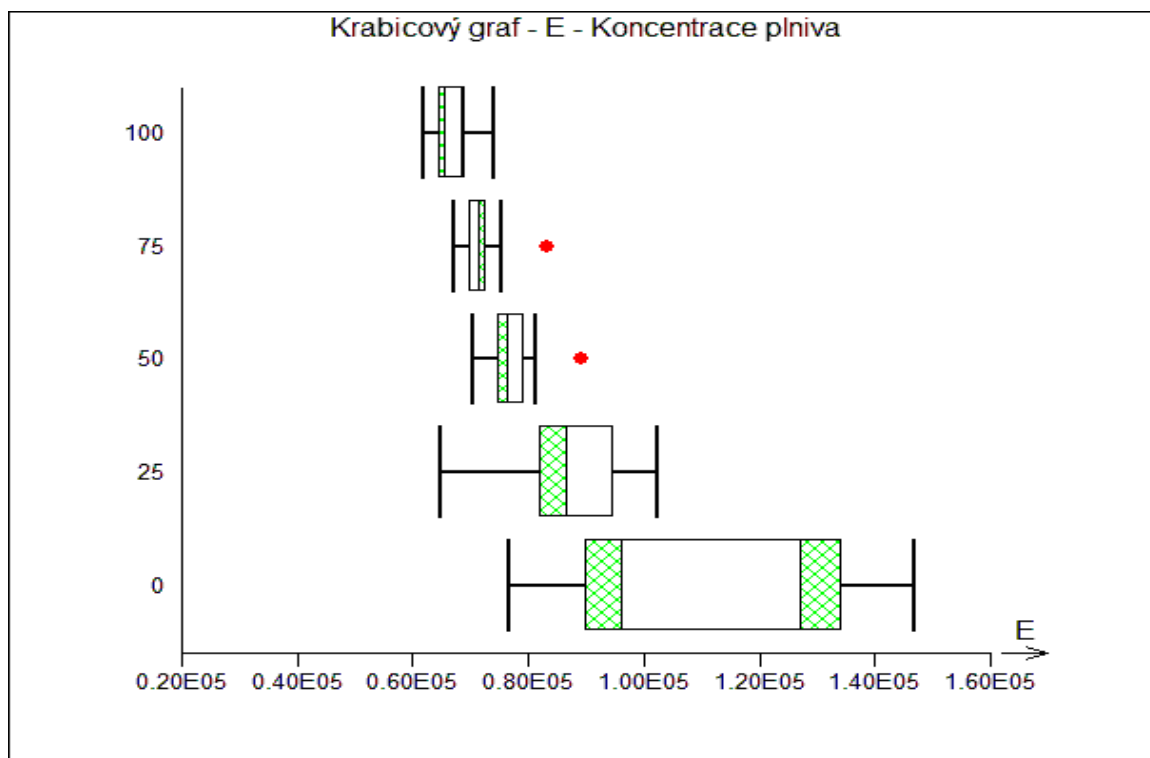
Graf č.9: Vplyv koncentrácie plniva na parameter pH2

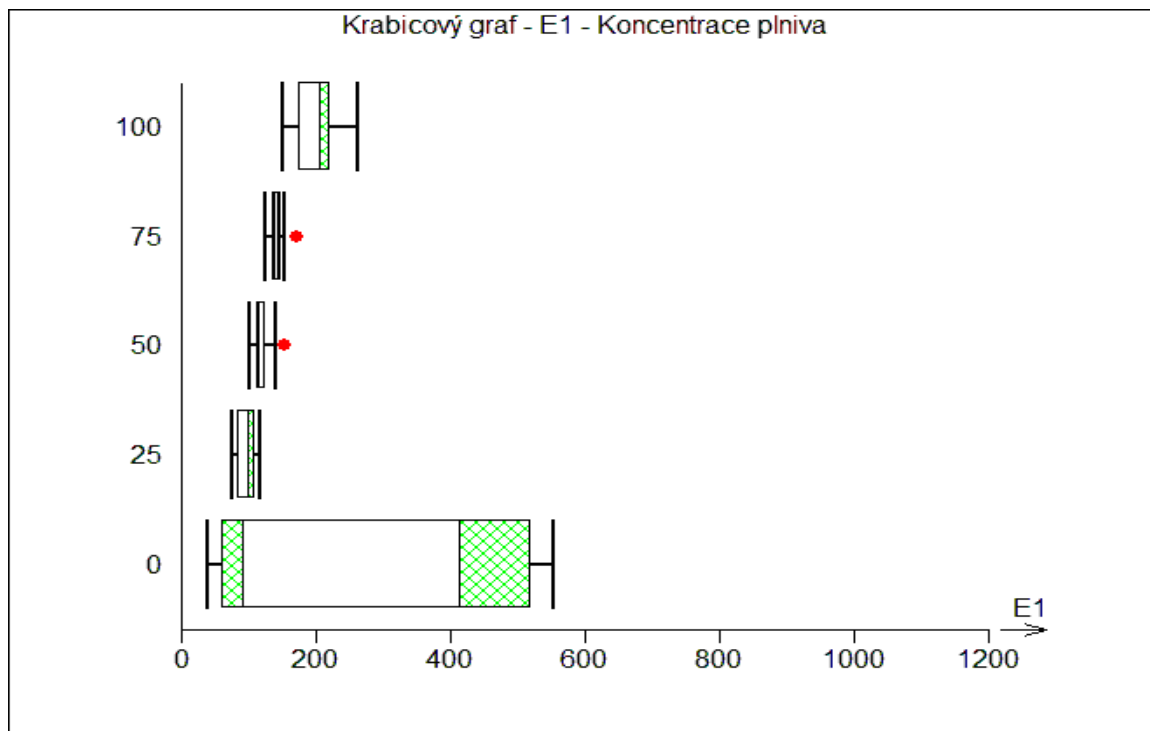
Graf č.10: Vplyv koncentrácie plniva na parameter pH3

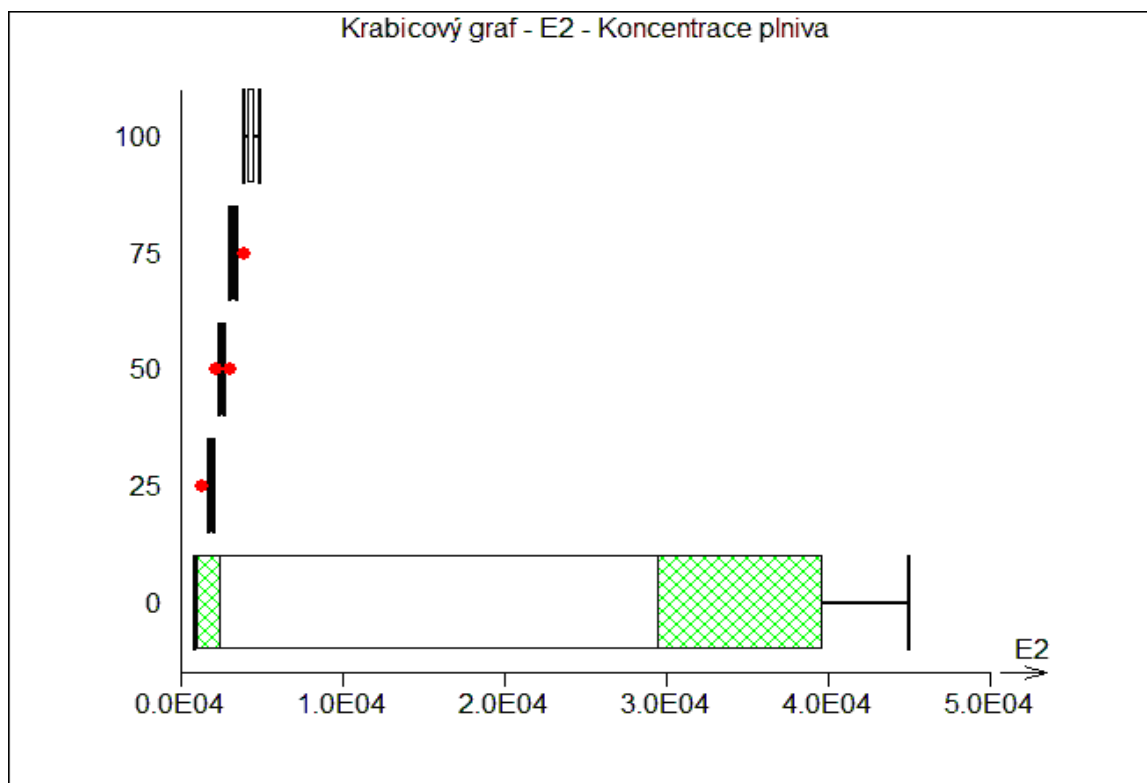
Graf č.11: Vplyv koncentrácie plniva na parameter E

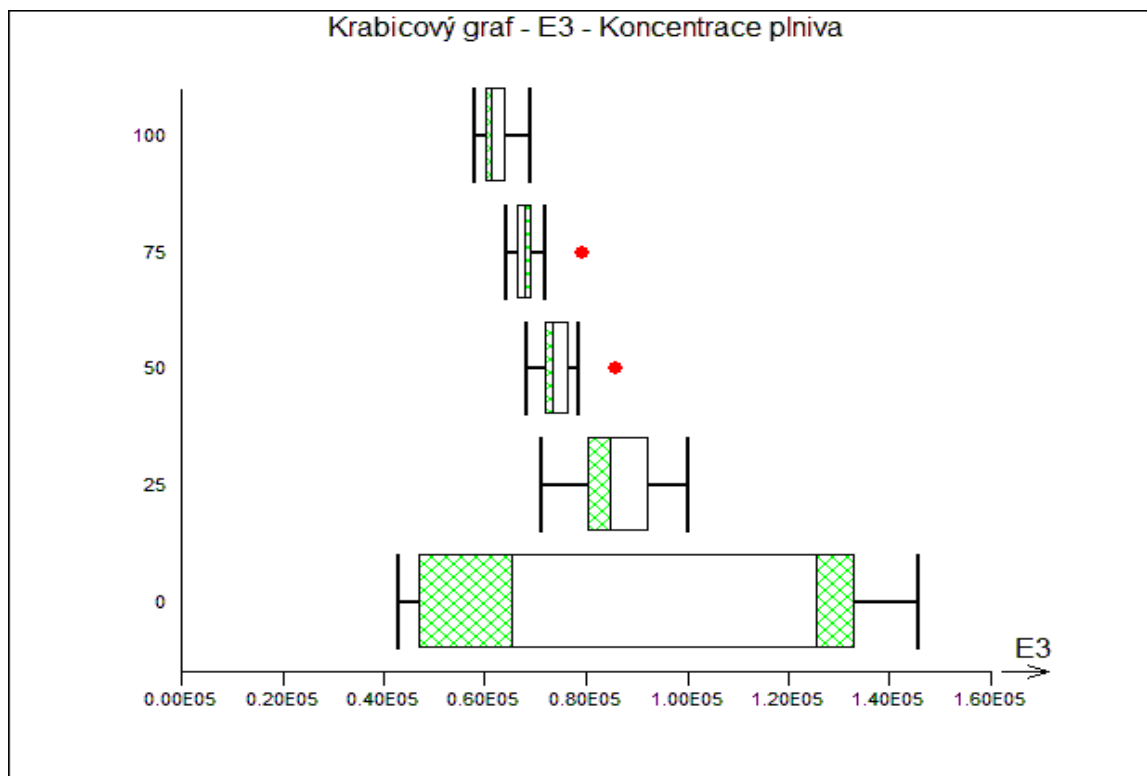
Graf č.12: Vplyv koncentrácie plniva na parameter E1

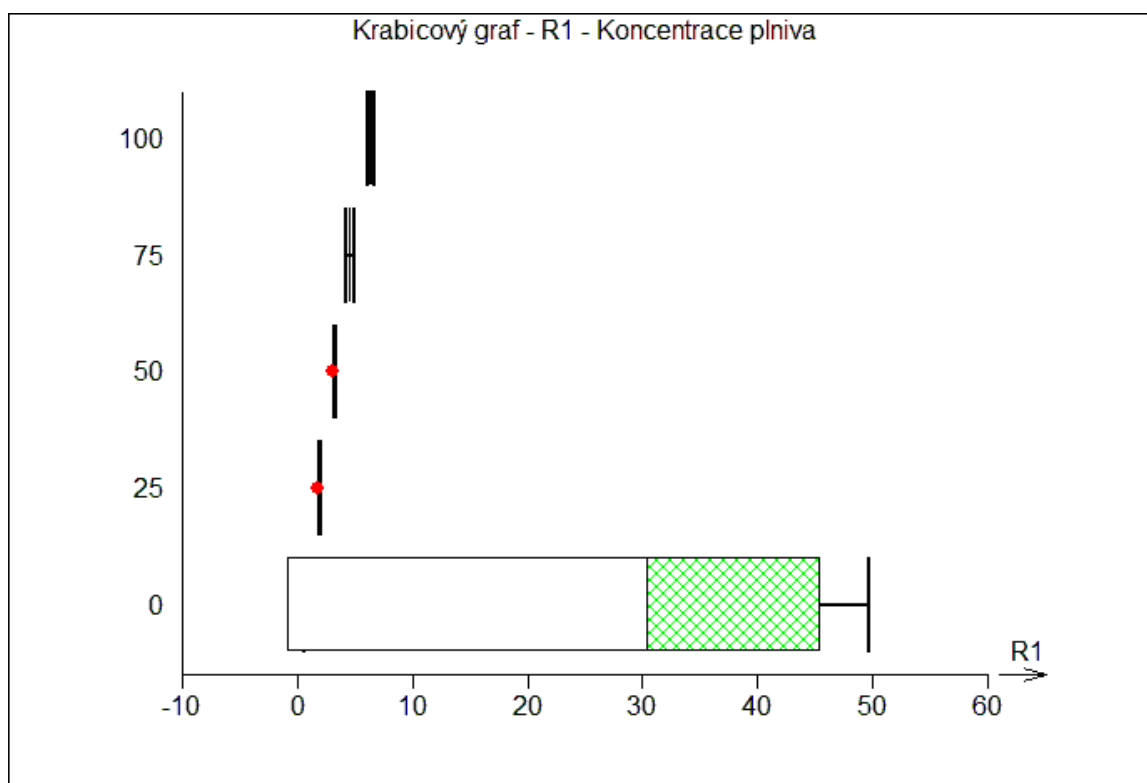
Graf č.13: Vplyv koncentrácie plniva na parameter E2

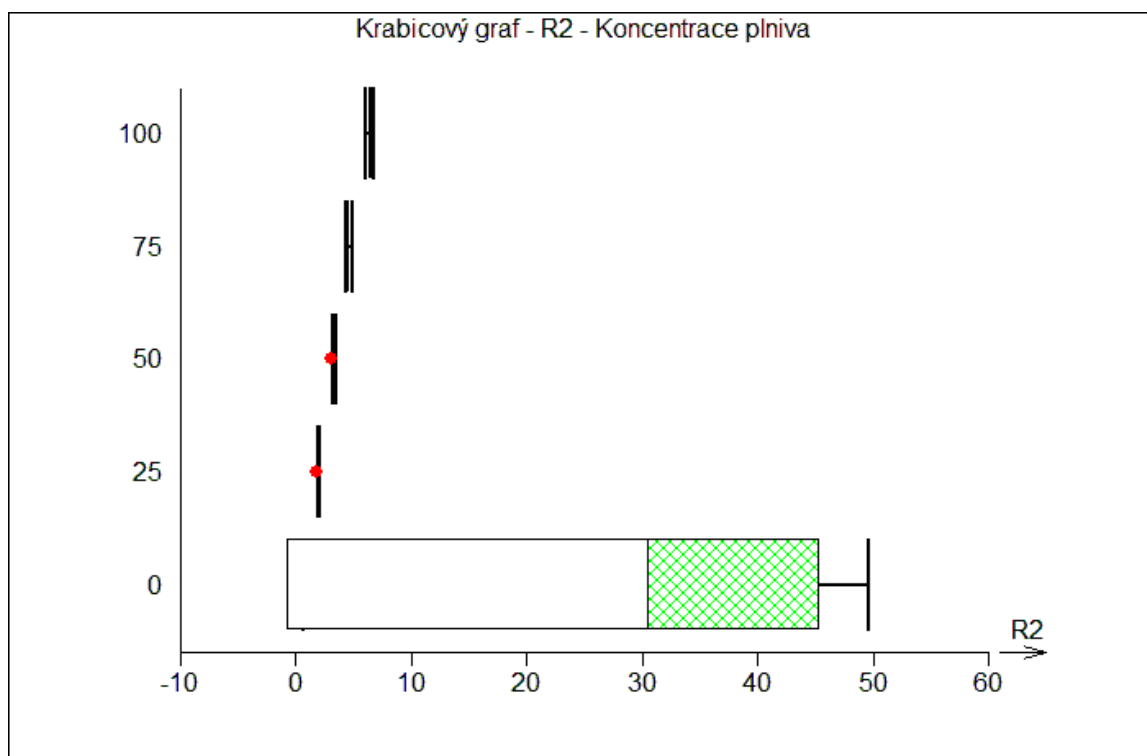
Graf č.14: Vplyv koncentrácie plniva na parameter E3

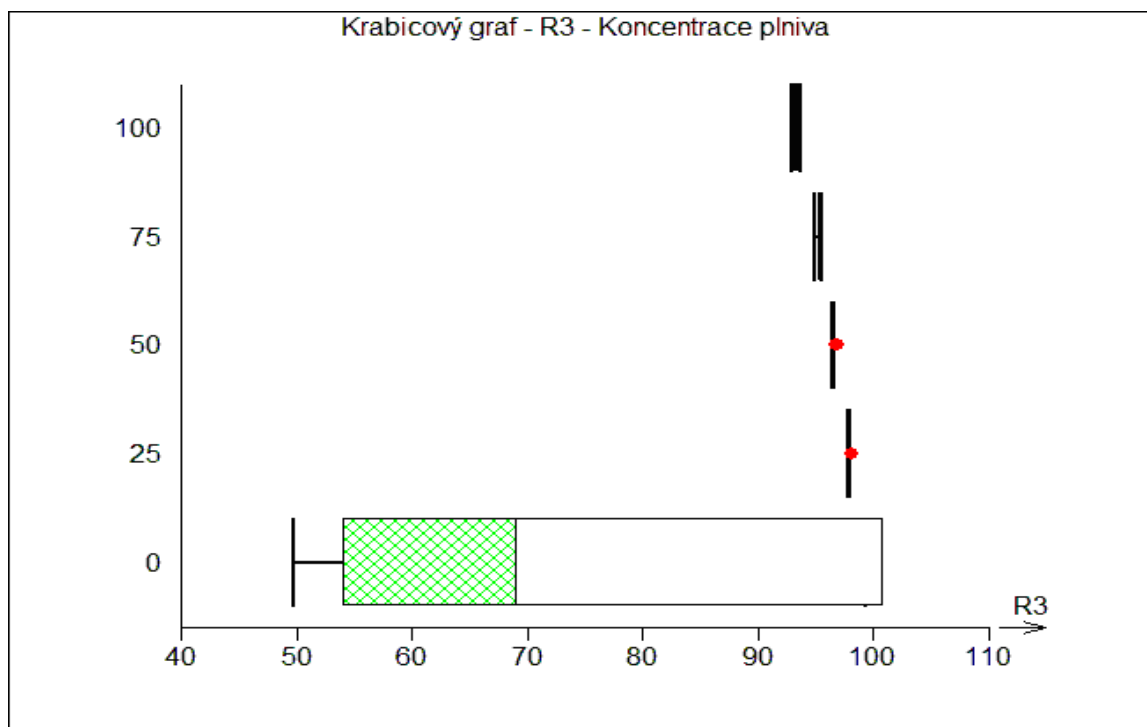
Graf č.15: Vplyv koncentrácie plniva na parameter R1

Graf č.16: Vplyv koncentrácie plniva na parameter R2

Graf č.17: Vplyv koncentrácie plniva na parameter R3

5 Diskusia

V tejto diplomovej práci boli študované tabletoviny, ktoré obsahovali mikrokryštalickú celulózu (MCC) s kyselinou askorbovou (AA), a to v pomere 100:0, 75:25, 50:50, 25:75, 0:100. U jednotlivých tabletovín sme sledovali sypnú hustotu, hustotu po strasení, index stlačiteľnosti, Hausnerov pomer a sypnosť. Mikrokryštalická celulóza obsahovala častice nepravidelného rozdrveného tvaru, preto nevykazovala štandardné vlastnosti. Kyselina askorbová bola použitá ako liečivá látka. Surovina obsahuje veľké kryštály vo veľkosti od 100 – 200 μm , ako aj častice veľkosti 30 μm . Pri hodnotení sypnej hustoty a hustoty po strasení sa hodnoty daných veličín s klesajúcim množstvom MCC znižovali. Podobne tomu bolo aj pri sledovaní sypnosti tabletoviny. Liečivá látka sama o sebe nejavila takmer žiadne tokové vlastnosti. Rovnako hodnoty Hausnerovho pomeru a indexu stlačiteľnosti nevykazovali vyhovujúce vlastnosti. MCC mala charakter toku zlý, kyselina askorbová veľmi zlý.

5.1 Hodnotenie chovania látok behom lisovacieho procesu

Samotná MCC vykazovala pri lisovaní štandardné chovanie, ktoré sa naopak u kyseliny askorbovej veľmi líšilo. Táto látka javila vo všetkých fázach lisovacieho procesu vysoko neštandardné chovanie, bol u nej zistený obrovský interval spoľahlivosti, ktorý už vyplýva z hodnotenia sypnosti danej látky. Znamená to, že po nasypaní liečivej látky do matrice bol u každej vzorky diametrálne odlišný objem. Daný jav sa tiež prejavil u zmesi 25% MCC : 75% AA.

5.2 Hodnotenie fázy predlisovania

Počiatočnou fázou lisovacieho procesu je predlisovanie tabletoviny, počas ktorého sa vzduch medzi časticami vytláča a povrchy častíc sa dostávajú bližšie ku sebe. Počas usporiadania častíc dochádza ku ich miernemu pohybu.

V rozsahu koncentrácií 100% - 50% MCC sa parameter a_1 nemení. Na dané zistenie majú pravdepodobne vplyv častice AA vo veľkosti 30 μm , ktoré zaplňujú priestory medzi časticami MCC. Preto nie je znateľný pokles daného parametru. Jeho pokles bol zaznamenaný až v rozsahu koncentrácií MCC 50% - 0%, mal naňho vplyv tvar častíc, kedy

častice v tvare kocky do seba lepšie zapadali než častice ihlicovité. S poklesom obsahu MCC sa znižovala energia lisovania. Príčinou sú povrchové vlastnosti testovaných látok. Z povrchu MCC vyčnievajú primárne zgranulované ihličky, pri pohybe týchto drsných častíc sa následne spotrebuje väčšie množstvo energie. Oproti tomu majú častice AA hladký povrch, klžu po sebe, a tým spotrebujú menšie množstvo energie. Rýchlosť objemovej redukcie a parameter pH1 vo fáze predlisovania kopírujú objemovú redukciu. So znižovaním objemovej redukcie sa znižuje rýchlosť a zároveň sa zvyšuje parameter pH1.

5.3 Hodnotenie fázy elastickej deformácie

Vo fáze elastickej deformácie dochádza ku zmenšeniu objemu častíc. Ak prestane na častice pôsobiť lisovací tlak, vracajú sa späť na svoj pôvodný objem.

So znižovaním množstva liečivej látky v tabletovine sa redukcia objemu znižovala. Taktiež sa súčasne zmenšovalo aj množstvo spotrebovanej energie. Jednoznačný vplyv úbytku MCC nebol preukázaný u parametrov $1/t_2$ a pH2. Získané výsledky o vplyve úbytku v množstve MCC na parameter a_2 je možné vysvetliť vytlačovaním intrapartikulárneho vzduchu z častíc MCC. S poklesom častíc MCC teda klesá parameter a_2 a zároveň sa znižuje aj spotrebovaná energia E_2 .

5.4 Hodnotenie fázy plastickej deformácie

Treťou fázou lisovacieho procesu je fáza plastickej deformácie. Tabletovina tu už neobsahuje interpartikulárne, ale ani intrapartikulárne priestory, častice sú elasticky stlačené. Pri ďalšom zvýšenom pôsobení lisovacej sily dochádza ku vzájomnej interakcii medzi časticami, ktoré sú elasticky stlačené. Výsledkom tohto procesu je plastická deformácia s následným vznikom väzieb medzi časticami. Dochádza ku tvorbe tablety.

S klesajúcim množstvom MCC sa zvyšoval parameter a_3 , zároveň sa zvyšoval parameter pH3 a znižovala sa rýchlosť objemovej redukcie $1/t_3$ a tiež sa znižovala energia. Zistenia je možné vysvetliť tým, že v časticiach MCC už nebol intrapartikulárny vzduch, reťazce boli blízko pri sebe a dochádzalo pôsobením menšej energie ku vzniku väzieb. Naproti tomu dochádzalo u liečivej látky v tejto fáze lisovania ku fragmentácii častíc, čo spôsobilo zvýšenie objemovej redukcie a rovnako spotrebovalo viac energie. Z bežného pohľadu na štruktúru kyseliny askorbovej by sa mohlo zdať, že táto liečivá látka

s obsahom hydroxylových – OH skupín bude mať dobré lisovacie vlastnosti. V našom prípade so znižovaním množstva MCC došlo ku poklesu pevnosti tabliet. Toto zistenie bolo objasnené v publikácii od Jagtap S., Amrita B. et al., podľa ktorej bolo možné pripraviť tablety priamym lisovaním obsahujúce minimálne 60% AA (25).

6 Záver

1. Hodnotenie tabletovín

S klesajúcim množstvom liečivej látky sa znižovala sypná hustota a hustota po strasení, rovnako aj sypnosť. Na základe hodnotenia parametru stlačiteľnosti a Hausnerovho pomeru je možné hodnotiť MCC ako materiál, ktorý má charakter toku zlý a kyselinu askorbovú, ktorá má charakter toku veľmi zlý.

2. Fáza predlisovania

Parameter a_1 v rozsahu 100% - 50% MCC sa nemení, v rozsahu 50% - 0% klesá. Podobné chovanie bolo zistené aj u parametrov $1/t_1$ a pH_1 . Energia E_1 v celom rozsahu od 100% - 0% klesá.

3. Fáza elastickej deformácie

So znižovaním množstva MCC v tabletovine sa znižuje parameter a_2 a súčasne sa znižuje energia E_2 . Pokles MCC jednoznačne neovplyvnil parametre $1/t_2$ a pH_2 .

4. Fáza plastickej deformácie

V poslednej fáze lisovacieho procesu sa s úbytkom MCC zvyšuje parameter a_3 , energie E_3 , pH_3 a znižuje sa rýchlosť redukcie objemu $1/t_3$. So zníženým množstvom MCC od 100% - 50% sa markantne znižujú mechanické vlastnosti tablety, pri obsahu MCC 25% - 0% mali tablety nevyhovujúce mechanické vlastnosti.

7 Literatúra

1. Lékopisná komise Ministerstva zdravotnictví ČR: Český lékopis 2009, 1. vydanie, Praha: Grada Publishing a.s., 2009, 3968 s, ISBN 978-80-247-2994, str. 1208 – 1209.
2. Rowe, R. C., Sheskey, P. J., Quinn, M. E.: Handbook of Pharmaceutical Excipients. 6. vydanie. UK: Pharmaceutical Press, USA: American Pharmacists Association, 2009, 855 s, ISBN 978 0 85369 792 3 (UK., ISBN 978 1 58212 135 2 (USA), str.43 – 46.
3. Lékopisná komise Ministerstva zdravotnictví ČR: Český lékopis 2009, 1. vydanie, Praha: Grada Publishing a.s., 2009, 3968 s, ISBN 978-80-247-2994, str. 1647 – 1650.
4. Rowe, R. C., Sheskey, P. J., Quinn, M. E.: Handbook of Pharmaceutical Excipients. 6. vydanie. UK: Pharmaceutical Press, USA: American Pharmacists Association, 2009, 855 s, ISBN 978 0 85369 792 3 (UK), ISBN 978 1 58212 135 2 (USA), str.129 – 133.
5. Suzuki, T., Nakagami, H. Effect of crystallinity of microcrystalline cellulose on the compactability and dissolution of tablets. *European Journal of Pharmaceutics and Biopharmaceutics*. 1999, roč. 47, str. 225 – 230.
6. Chalabala, M. *Technologie léků*. 2. vydanie. Praha: Galén, 2001.
7. Heckel, R.W. Density-pressure relationship in powder compaction. *Trans Metallurgical Soc. Of AIME*. 1961, roč. 221, str. 671 - 675.
8. Denny, P.J. Compaction equations: a comparison of the Heckel and Kawakita equations. *Powder Technology*. 2002, roč. 127, č.2, str. 162 – 172. Prevzaté z Kawakita, K., Ludde, K.-H., 1970 – 1971.
- Kawakita, K., Ludde, K.-H. *Powder Technology*. 1970 – 1971, str. 61.
9. Sonnergaard, J.M. Impact of particle density and initial volume on mathematical compression models. *European Journal of Pharmaceutical Sciences*. 2000, roč. 11, č.4, str. 307 – 315.

10. Sonnergaard, J.M. Investigation of a new mathematical model for compression of pharmaceutical powders. *European Journal of Pharmaceutical Sciences*. 2001, roč. 14, č.2, str. 149 – 157.
11. Řehula, M., Rysl, T., Adámek, R., Klemnera, P. Vliv chemické struktury plniva na lisování tablet léčiv. *Chemické Listy*. 2011, roč. 105, str. 634 – 639.
12. Rasenack, N., Müller, B. W. Crystal habit and tableting behaviour. *International journal of pharmaceutics*. 2002, roč. 244, č.1-2, str. 45 – 57.
13. Guo, M., Muller F. X., Augsburger L. L. Evaluation of the plug formation process of silicified microcrystalline cellulose. *International Journal of Pharmaceutics*. 2002, roč. 233, č. 1-2, str. 99 – 109.
14. Lordi, N. G., Cocolas, H., Yamasaki, H. Analytical interpretation of powder compaction during the loading phase. *Powder technology*. 1997, roč. 90, č. 2, str. 173 – 178.
15. Patel, S., Kaushal, A. M., Bansal, A. K. Mechanistic investigation on pressure dependency of Heckel parameter. *International journal of Pharmaceutics*. 2010, roč. 389, č. 1-2, str. 66 – 73.
16. Frenning, G., Nordström, J., Alderborn, G. Effective Kawakita parameters for binary mixtures. *Powder Technology*. 2009, roč. 189, č.2, str. 270 – 275.
17. Ilkka, J., Paronen, P. Prediction of the compression behaviour of powder mixtures by the Heckel equation. *International Journal of Pharmaceutics*. 1993, roč. 94, č. 1-3, str. 181 – 187.
18. Maganti, L. , Çelik, M. Compaction studies on pellets: II. Coated pellets. *International Journal of Pharmaceutics*. 1994, roč. 103, č. 1, str. 55 - 67.
19. Kawashima, Y., Imai, M., Takeuchi, H., Yamamoto, H., Kamiya, K., Hino, T. Improved flowability and compactibility of spherically agglomerated crystals of ascorbic acid for direct tableting designed by spherical crystallization process. *Powder Technology*. 2003, roč. 130, č.1-3, str. 283 – 289.

20. Busignies, V., Mazel, V., Diarra, H., Tchoreloff, P. Prediction of the compressibility of complex mixtures of pharmaceutical powders. *International Journal of Pharmaceutics*. 2012, roč. 436, č. 1-2, str. 862 – 868.
21. Govedarica, B., Ilíc, I., Šibanc, R., Dreu, R., Srčić, S. The use of single particle mechanical properties for predicting the compressibility of pharmaceutical materials. *Powder Technology*,. 2012, roč. 225, str. 43 – 51.
22. Mazel, V., Busignies, V., Duca, S., Leclerc, B., Tchoreloff, P. Original predictive approach to the compressibility of pharmaceutical powder mixtures based on the Kawakita equation. *International Journal of Pharmaceutics*. 2011, roč. 410, č. 1-2, str. 92 – 98.
23. Ondrejček, P. Stanovení lisovatelnosti celulos. *Diplomová práce*. 2009.
24. Řehula, M., Rysl, T. Characterization of microcrystalline celluloses by means of the parameters of a three – exponential compression equation. *Česká a slovenská farmacie*. 2008, roč.57, č.4, str. 165 – 169.
25. Jagtap, S., Dr. Amrita, B, Rina, M., Jain, D. Development of directly compressible ascorbic acid tablet using novel excipients. *Journal of Advanced Scientific Research*. 2012, roč.3, str. 15 – 24.